

"Trka na prstenac" Barban

Mavrić Antić, Roberta

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:358468>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-25**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

ROBERTA MAVRIĆ ANTIĆ

„TRKA NA PRSTENAC“ BARBAN

Diplomski rad

Pula, 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

ROBERTA MAVRIĆ ANTIĆ

„TRKA NA PRSTENAC“ BARBAN

Diplomski rad

JMBAG: 0145025227

Studijski smjer: Kultura i turizam

Kolegij: Nematerijalna kulturna baština

Mentor: red. prof. dr. sc. Slaven Bertoša

Pula, 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Roberta Mavrić Antić, kandidatkinja za magistru Kulture i turizma, izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju bilješke i bibliografija. Izjavljujem da ni jedan dio Diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, te ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za neki drugi rad na bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli 10. rujna 2020.

IZJAVA

o korištenju autorskoga djela

Ja, Roberta Mavrić Antić, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, nositelju prava korištenja, da moj diplomski rad pod nazivom „Trka na prstenac“ upotrijebi da tako navedeno autorsko djelo objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te preslika u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

Potpis

U Puli 10. rujna 2020.

SADRŽAJ

UVOD	1
1. BARBAN I BARBANŠTINA.....	2
1.1. Kratak pregled povijesti Barbana i Barbanštine.....	2
1.2. Novija povijest Barbana i Barbanštine	7
1.3. Barban i Barbanština kao predmet istraživanja	9
2. POVIJEST VITEŠKIH IGARA U SVIJETU.....	10
3. VITEŠKE IGRE U ISTRI.....	12
3.1. Gađanje lukom i strijelom u Poreču.....	13
3.2. Gađanje lukom i strijelom u Kopru.....	13
3.3. Natjecanja u drugim dijelovima Istre.....	14
3.4. Giostra i Palio	16
4. POJAVA TRKE NA PRSTENAC	18
5. TRKA NA PRSTENAC U BARBANU.....	22
5.1. Pravila Trke na prstenac u Barbanu	24
5.2. Revitalizacija Trke na prstenac.....	30
5.3. Najvažniji elementi Trke na prstenac.....	32
5.3.1. Prstenac.....	33
5.3.2. Koplje.....	34
5.3.3. Konji.....	35
5.3.4. Nošnja.....	37
5.4. Povijesni pregled slavodobitnika Trke na prstenac.....	40
6. SINERGIJA KULTURE I TURIZMA U TRCI NA PRSTENAC.....	59
6.1. Gostovanja Trke na prstenac	59
6.2. Centar za posjetitelje – MMC Barban.....	60
6.3. Trka na prstenac kao inspiracija brojnih radova	62
ZAKLJUČAK.....	64

LITERATURA	69
POPIS PRILOGA.....	71
SAŽETAK	72
SUMMARY	73

UVOD

Tema ovog diplomskog rada je Trka na prstenac. Svrha ovog rada je spoznati važnost Trke na prstenac u životu stanovnika, kao i u cjelokupnoj povijesti Barbanu i Barbanštine.

Prilikom izrade ovog diplomskog rada korištene su metode analize, sinteze, induktivna, deduktivna i komparativna metoda te povijesna metoda.

Diplomski rad sastoji se od šest poglavlja, osim uvodnog i zaključnog. Prvo poglavlje bavi se Barbanom i Barbanštinom, odnosno kratkim pregledom povijesti toga područja, osvrtom na noviju povijest te Barban i Barbanštinu kao predmet istraživanja. U drugom je poglavlju riječ o povijesti viteških igara u svijetu, dok se treće poglavlje detaljnije bavi viteškim igrama u Istri, od gađanja lukom i strijelom u Poreču i Koprnu, do raznih drugih natjecanja u drugim dijelovima Istre. Četvrto poglavlje analizira pojavu Trke na prstenac općenito, dok se peto poglavlje bavi Trkom na prstenac u Barbanu. Peto poglavlje detaljno analizira tematiku kroz pravila Trke na prstenac u Barbanu, njezinu revitalizaciju, najvažnije elemente Trke koji uključuju sam prstenac, koplje, konje i nošnju. Ovo poglavlje završava povijesnim pregledom slavodobitnika Trke na prstenac u razdoblju od 1969. do 2005., uz pokoji detalj koji je obilježio određenu trku. Sljedeće poglavlje bavi se sinergijom kulture i turizma u Trci na prstenac, opisanom kroz gostovanja Trke u brojnim gradovima diljem Republike Hrvatske, kroz Centar za posjetitelje i analizu trke kao inspiracije brojnih radova. Ovaj diplomski rad završava zaključkom, popisima literature i priloga te sažetcima na hrvatskom i engleskom jeziku.

1. BARBAN I BARBANŠTINA

Općina Barban proteže se na površini od 99 km², te graniči s općinama Pićan, Sveta Nedelja, Raša, Marčana, Svetvinčenat, Žminj te Gračišće. Geografski promatrano, prostor Općine dio je blago valovitog istarskog reljefa, s mnogo niskih brežuljaka i vrtača te s većim strminama usmjerenim prema Raškom kanalu i dolini rijeke Raše. Najviša točka naziva Gromača kod Balići nalazi se sjeverozapadno od Barbana, na nadmorskoj visini od 398 metara. Područje općine Barban karakterizira mediteranska klima.¹

Prema posljednjem popisu stanovništva Republike Hrvatske, provedenom 2011., u Općini Barban ima ukupno 2.721 stanovnik, od kojih je 1.305 muškaraca i 1.416 žena. S obzirom na prethodni popis stanovnika na kojemu je njihov broj 2.802, bilježi se mali pad.² Općina Barban ima 74 naselja, sela i zaseoka.³ Prema stanju iz 2006., sastavu Općine Barban nalazi se 31 naselje, odnosno Balići II, Barban, Bašići, Bičići, Borinići, Bratulići, Cvitići, Dolica, Draguzeti, Glavani, Gorica, Grandići, Hrboki, Jurićev Kal, Koromani, Kožljani, Manjadvorci, Medančići, Melnica, Orihi, Petehi, Prhati, Puntera, Rajki, Rebići, Rojnići, Sutivanac, Šajini, Vadreš, Varož i Želiski.⁴

Barban je naselje u istoimenoj općini, smješteno uz glavnu cestovnu prometnicu Pula-Rijeka, na brežuljku iznad doline rijeke Raše, 26 kilometara sjeveroistočno od Pule.⁵ Prema popisu stanovništva iz 2011. Barban ima 221 stanovnika, od kojih je 107 muškaraca i 114 žena.⁶

1.1. Kratak pregled povijesti Barbana i Barbanštine

Povijest Barbanštine može se pratiti kronološkim slijedom od neolitika, preko eneolitika, brončanog doba do kraja željeznog doba, to jest rimskog osvajanja. U neolitiku su se u Istri dogodile radikalne promjene u načinu života jer je dotadašnji lovac koji je bio u stalnom pokretu za lovinom svoju sigurnost pronašao na jednom mjestu gdje se počeo

¹ Branko Blažina, Općina Barban, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 6.

² Državni zavod za statistiku, *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011.: Stanovništvo prema spolu i starosti*, <https://www.dzs.hr/>, 10. kolovoza 2020.

³ Branko Blažina, *nav. dj.*, str. 6.

⁴ Turistička zajednica Općine Barban, *Barban*, <https://tz-barban.hr/barban-2/>, 10. kolovoza 2020.

⁵ Branko Blažina, *nav. dj.*, str. 9.

⁶ Državni zavod za statistiku, *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011.: Stanovništvo prema spolu i starosti*, <https://www.dzs.hr/>, 10. kolovoza 2020.

baviti obradom zemlje i čuvanjem pripitomljenih stada životinja. Neolitska revolucija važna je i zbog izrade prvih keramičkih posuda, čiji ostaci svjedoče o povezanosti grupa ljudi s bližim susjedima, ali i s onima na većim udaljenostima. Na žalost, jedini poznati neolitički lokalitet u Barbanštini nalazio se na položaju Rogatica, ali je uništen. Nadalje, cijela Barbanština bogata je ostacima prapovijesnih naselja iz metalnih razdoblja.⁷

Kao što je već rečeno, Barban i Barbanština nalaze se na području poželjnom za život. U takvim uvjetima nije neobično očekivati ranu naseljenost. Iako su prvi tragovi pronađeni u pećini Šandalja nedaleko od Pule, zbog neistraženosti prostora nemoguće je tvrditi da se i na prostoru Barbanštine čovjek nije naselio već tijekom prvog prapovijesnog razdoblja, paleolitika ili starijeg kamenog doba. Zbog lova kao jedne od primarnih potreba, čovjek je najprije naselio sjever i krajnji jug Istre, zbog velikog broja prirodnih šupljina i pećina. Jedini trag naseljavanja zabilježen je kraj sela Orihi, gdje je samo površinskim pregledom utvrđen boravak ljudske zajednice tijekom srednjeg vijeka.⁸

Ono što je sigurno jest da se Barban i Barbanština pojavljuju još u vrijeme najstarijeg doba iz kojeg potiču poznate gradine Preznak blizu Puntere, Grubišnjak kod Hrboki i Stari Gočan zapadno od zaselka Rojnići. Iz istog su razdoblja vjerojatno i pećine, koje su vrlo dobro poznate samo lokalnom stanovništvu, primjerice, pećina ispod sela Hrboki ili pećina Jamurina.⁹

Promjena položaja naselja iz ravničarskih prostora na uzvisine, to jest gradine, svjedoči o mlađim prapovijesnim razdobljima. Upravo je sigurnost zajednice bila presudna u odabiru ovih prostora s kojih se vrlo dobro mogao nazirati okolni prostor. Uzvisine su dobro komunicirale među sobom, a vrhovi iznad doline rijeke Raše bili su vrlo važni za obranu teritorija u unutrašnjosti. Rijeka Raša je u prošlosti predstavljala istočnu granicu istarske stvarnosti. U samom Barbanu do danas nije otkriven prapovijesni sloj pa se temelji prapovijesnog života moraju pomno tražiti. Godine 1950. prikupljeni su uzorci prapovijesne keramike, no danas su teško prepoznatljivi bilo kakvi

⁷ Klara Buršić-Matijašić i Robert Matijašić, Barban i Barbanština kroz povijest, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 18.-19.

⁸ Darko Komšo, Pećine Istre – mjesto življenja od prapovijesti do srednjeg vijeka, *Histria Antiqua*, 11/2003, Pula, 2003, str. 41.-54.

⁹ Slaven Bertoša, *Barban i mletački Loredani*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2015., str. 7.

materijalni ostaci prapovijesnog naselja u čijim temeljima se želi naći začetak današnjeg Barbana.¹⁰

Barban se u povijesti prvi put spominje 740., što dokazuju spisi čiju je pouzdanost teško objektivno procijeniti. Riječ je o crkvenoj ispravi napisanoj povodom osnutka Župe Barban, po kojoj je župi bio dodijeljen benediktinski samostan posvećen Svetom Trojstvu, poznat kao sveta Nedjelja na Labinštini.¹¹ Prvi spomen Barbana bilježi se već u 8. stoljeću, a tijekom srednjeg i novog vijeka na njegovom je području izgrađeno mnogo crkava u kojima je postojala živa glagoljaška tradicija, koja se očituje u brojnim freskama, grafitima i natpisima.¹²

U doba bizantske vlasti, dakle od 539. do 751., Istrom je upravljao egzarh sa sjedištem u Ravenni. U vrijeme franačke vlasti, od 789. do 952., feudalni se sustav razvio te je došlo do pojave kada određenim krajem upravno i gospodarski vlada vlastelin, najčešće s titulom baruna, grofa ili markgrofa, te su u to vrijeme nastali kašteli, feudalni dvorci i drugo.¹³

Kao što je rečeno, postanak Barbana veže se za 8. stoljeće, doba kada je Dalmacijom i Istrom vladao Bizant. Osoba koja je odredila postanak Barbana je Pietro Kandler, istarski talijanski povjesničar i arheolog, koji je smatrao da je crkvena župa u Barbanu utemeljena davne 740., a da je kaptol osnovan nakon 800.¹⁴

Sredinom 12. stoljeća, točnije 1150., Barban se u ispravama spominje kao „vicus Parbanus“, a krajem istog stoljeća, točnije 1197. kao „comune Barbane“. Ti dokazi svjedoče o tome da je na prijelazu 12. u 13. stoljeće kaštel Barban postojao i kao utvrda, ali i kao sjedište vlasti. Komun, općinska samoupravna zajednica, 1199. se sa svojim kaštelanom Pribislavom i 12 Barbanaca nakon pobune zakleo na pokornost podestatu Pule. Sporazum je predviđao da će komun pulskoj općini davati četvrtinu i travarinu, da će proganjati zločince i podvrgnuti se pulskom sudu u sporovima, a taj spis dokazuje i da su Barbanci tada bili slobodni, da su živjeli u svojoj općini i imali svoje općinske funkcionare.¹⁵ Druga je isprava vrlo slična, a riječ je o ugovoru s

¹⁰ Klara Buršić-Matijašić i Robert Matijašić, Barban i Barbanština kroz povijest, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 19.

¹¹ Isto, str. 23.

¹² Slaven Bertoša, *Barban i mletački Loredani*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2015., str. 5.

¹³ Isto, str. 30.

¹⁴ Na istome mjestu.

¹⁵ Klara Buršić-Matijašić i Robert Matijašić, *nav. dj.*, str. 23.

predstavnicima zajednice Planje iz ožujka iste godine. Detaljnije, 1199. barbanski župan Pribislav obećao je pokornost puljskom podestatu, a sličan je ugovor sklopljen i sa Stepicom, županom barbanske zajednice Planje. Obje isprave objavili su Pietro Kandler 1876., te Luka Kirac 1946.¹⁶

Kasnije, Barban je često bio poprište sukoba između akvilejskog patrijarha, grofova goričkih, Mlečana i Habsburgovaca. Nadalje, u novom vijeku, tijekom Rata Cambraiske lige koji je bio od 1508. do 1523., te koji se vodio između Mletačke Republike i Habsburške Monarhije, Barban se preko svojih predstavnika stavio pod mletačku zaštitu.¹⁷

Nakon franačke vlasti, Istru su vodili njemački carevi, a kaštele njemačke velikaške obitelji. Car je 1209. godine prodao Istru kao leno akvilejskim patrijarsima kao zemaljskim velikašima. Ali, gorički grofovi koji su upravljali Pazinskom knežijom nisu željeli doći pod njihovu upravu te su se borili za očuvanje svoje samostalnosti.¹⁸

Barban i Rakalj su u početku bili pod patrijarhovom upravom, a 1312. Rakalj i njegovi posjedi bili su pod goričko-pazinskim grofovima, a od 1330. to je bio i Barban. Oba su naselja kao sastavni dijelovi Pazinske knežije pripala Austriji, ali, kako je su se u to vrijeme mnogi istarski gradovi predali Veneciji, Barban je bio okružen Mlečanima, te su tako započeli i međusobni pohodi na tuđi teritorij.¹⁹

Do 12. stoljeća barbansko i rakljansko područje oblikovali su se u feudalne posjede, koji su od 13. do početka 16. stoljeća pripadali Pazinskoj knežiji, koju su držali Gorički grofovi, a zatim obitelj Habsburg. Barban i Gočan se spominju u Istarskom razvodu iz 1325., glagoljaškoj ispravi na hrvatskom jeziku o uređenju granica feudalnih posjeda, gradskih i seoskih općina središnje Istre. Cijela povijest Istre u doba srednjeg vijeka puna je neprekidnih sukoba akvilejskog patrijarha, Goričkih grofova, Habsburgovaca i Mlečana. O gospodarskoj povijesti Barbanske gospoštije svjedoče podaci u Pazinskom urbaru iz 1498., ispravi kojoj je svrha bila reguliranje tereta i obaveza pojedinih područja.²⁰

¹⁶ Slaven Bertoša, *Barban i mletački Loredani*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2015., str. 30.

¹⁷ Isto, str. 9.

¹⁸ Isto, str. 30.

¹⁹ Na istome mjestu.

²⁰ Klara Buršić-Matijašić i Robert Matijašić, *Barban i Barbanština kroz povijest*, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 24.-25.

U ratu Austrije i Mletačke Republike početkom 16. stoljeća Barban se preko svojih župana stavio pod mletačku zaštitu te je od kraja 1536. bio u posjedu mletačke patricijske obitelji Loredan, koja je Barban i Rakalj kupila za više od 14.000 dukata. Hrvatsko se stanovništvo u razdoblju od 13. do 16. stoljeća na području cijele južne i jugozapadne Istre smanjivalo zbog stalnih ratova, sukoba i bolesti te su na početku mletačke vlasti tako ostala pusta sela s neobrađenom zemljom. Zbog toga je na barbansko područje od 16. stoljeća Venecija počela sustavno doseljavati svoje podanike iz Dalmacije i njezinog zaleđa, ali i iz Grčke, s Cipra i drugih svojih posjeda.²¹

Austrijski car Maksimilijan Habsburški je 1504. iznajmio Rakalj, a 1505. i Barban obitelji Taxis, ali su se ipak 11 godina kasnije, 1516., Barbanci predali Mlečanima. Prema ugovoru koji je tada potpisan, Barbanci su i dalje mogli birati župana, požupa, župnika i kanonike, a samo su se pozivi na sudske presude morali dostavljati labinskom podestatu. Austrija je zatim 20 godina kasnije, 1536. Rakalj pristala predati Veneciji, koja ga je kupila od Taxisa, a zatim je odlučila Barban i Rakalj prodati na javnoj dražbi plemićkoj obitelji Loredan Da San Stefano. Tim postupkom obitelj Loredan dobila je vrhovnu vlast i Barbanci više nisu ovisili o labinskom podestatu.²²

Sjedište nove feudalne jurisdikcije obitelji Loredan bio je Rakalj, a zatim je premješteno u Barban. Novi vlasnici uveli su kapetana, ekonomu, kancelara, s kojima su došle i njihove obitelji, a zbog osiguravanja reda i mira u Barbanu je djelovala i manja jedinica crne vojske, to jest „cernide“. Stanovnici Barbana brzo su se pobunili protiv novih gospodara, a spor se vodio desetak godina pred mletačkim magistratima i okončan je tek 1548. Obitelj Loredan pristala je na niz pogodnosti, a utvrđena su i pitanja oko davanja od crkvenih imanja i zatki, raspolaganje šumama, kao i prava općinskih organa. Loredani su zatim počeli provoditi veću kontrolu koju su naredbama ostvarivali kapetani. Barbanski seljaci su se i dalje pokušavali braniti pisanjem žalbi i poslanstvima, no Loredani su imali samo jedan cilj, a to je osigurati stalno i nesmetano pritjecanje prihoda. Početkom 18. stoljeća Loredani su pokušali na lokalitetu Pisak otvoriti solanu, no ta je ideja, iako ostvarena, zbog nekvalitetnog rada graditelja završila neuspjehom. Kraljem 18. stoljeća na istom su mjestu pokušali proizvoditi rižu, ali ratne neprilike i propast Serenissime dovele su ubrzo i ovaj projekt do propasti. Ipak, važno je za napomenuti da Loredani nisu nikad živjeli u Barbanu ili Raklju. Njihov je

²¹ Isto, str. 25.

²² Slaven Bertoša, *Barban i mletački Loredani*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2015., str. 30.-34.

upravljački aparat bio u rukama stranaca, činovnika iz sjeverne Italije koji su stvorili na tom području poseban društveni sloj koji je bio stran domaćoj tradiciji i običajima.²³

Početak 17. stoljeća Barban su u dva navrata napali i razorili uskoci, tijekom Uskočkog rata između Habsburgovaca i Venecije. Nakon toga su, tijekom 17. i 18. stoljeća Loredani obnovili kaštel i naselje u obliku u kojem je i danas sačuvan.²⁴

Ipak, dolaskom pod vlast obitelji Loredan položaj Barbanaca se nije poboljšao, a njihovo se pogranično područje nalazilo i istom stanju kao i prije. Tako je bilo sve do kada 1797. nije propala Mletačka Republika, nakon čega je cijela Istra pripala Austriji. Vlasti su se i dalje izmjenjivale, preko francuske pa ponovno do austrijske.²⁵

1.2. Novija povijest Barbana i Barbanštine

Sredinom 19. stoljeća, ukinućem feudalizma, Loredani su prestali biti vlasnici gospostije te je Barban postao civilna suvremena općina u austrijskom ustrojstvu Istre, odnosno Primorja. U prvoj polovici 19. stoljeća u Barbanu je djelovao kanonik Pietro Stankovich, koji je bio svećenik i polihistor. Nakon raspada Austro-Ugarske Monarhije 1918., na početku talijanske vladavine u susjedstvu Barbanštine buknu su dva ustanička požara, to jest Labinska republika i Proštinska buna. Tijekom Labinske republike Barbanci su pomagali u prikupljanju hrane. Ipak Labinska republika se nije mogla dugo opirati velikoj i moćnoj državi te je 8. travnja 1921. ustanak bio ugašen. Nadalje, u pobuni seljaka na Proštini sudjelovali su i mještani barbanskih sela kao što su Kujići, Manjadvorci, Biletići, Prdajci, Hrelići, Belavići, Filipana i Prodol. Nakon što je i ta pobuna bila ugašena, uz Proštinare i Labinjane u zatvor su morali i mnogi Barbanci. Iako je protiv zatvorenika bila podignuta optužnica, glavna rasprava se nikad nije održala te je kazneni postupak obustavljen i zatvorenici su pušteni kućama kako bi se situacija što brže smirila.²⁶

Nakon izbijanja Drugog svjetskog rata, 1942. Barbanština i Barbanci prihvatili su ideje Narodnooslobodilačkog pokreta. Do kapitulacije Italije 1943. na Barbanštini je već djelovala mreža povjerenika i ilegalnih Narodnooslobodilačkih odbora. Stanovništvo je

²³ Klara Buršić-Matijašić i Robert Matijašić, Barban i Barbanština kroz povijest, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 25.-26.

²⁴ Isto, 23.-30.

²⁵ Slaven Bertoša, *Barban i mletački Loredani*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2015., str. 34.

²⁶ Klara Buršić-Matijašić i Robert Matijašić, *nav. dj.*, str. 23.-30.

bilo organizirano i činilo je jedinstveno tijelo s čitavim Narodnooslobodilačkim pokretom Istre, koji se održao i nakon razornog njemačkog napada na Istru tijekom listopada 1943. U to vrijeme, organizirane su partizanske postrojbe, čete i baljatuni, koje su se proslavile u mnogim akcijama. U upravnom smislu područja Barbanštine činilo je jedan općinski narodnooslobodilački odbor, najprije u sastavu Kotarskog narodnooslobodilačkog odbora Žminj, a od ljeta 1944. u sastavu Kotarskog narodnooslobodilačkog odbora Prodol. Na istom teritorijalnom principu bile ustrojene i druge vojno-političke organizacije.²⁷

Uz članove Komunističke partije Hrvatske, na području Barbanštine bio je veći broj onih koji su preferirali Narodnooslobodilački pokret, narodnooslobodilačke vojske i ilegalne organizacije. U noći na 9. siječnja 1944. nacifašisti su spalili sela Šajine i Bokordice te su ubili 71 stanovnika. Unatoč tome, na području Barbanštine djelovale su mnoge ustanove i organizacije narodnooslobodilačkog pokreta. U proljeće 1945., kao i u ostatku svijeta, došlo je do kraja rata i u Barbanu i Barbanštini započeo je život obnove i socijalizma.²⁸

S osvajanjem općine Pula došlo je do neravnomjernog društveno-ekonomskog razvoja s većim naglaskom na jug poluotoka. Iz tog razloga, prostor istočnog priobalja, dakle od Medulina do Raškog zaljeva je zaostajao. Zbog poslijeratne politike nasilne kolektivizacije, prekida poljoprivrede i usmjeravanja stanovništva u gradsku industriju, poljodjelstvo je bilo na razini dodatne djelatnosti jer je stanovništvo dnevno ili tjedno moralo raditi u većim središtima. Ipak, Barban je zadržao središnju funkciju šireg područja te je njegov položaj i važnost koju je stekao tijekom povijesti pogodio budućem razvoju. Danas, razvitak seoskih domaćinstava i kontroliranog lova može biti temelj razvoja lovnog turizma, a blizina tradicijskih žarišta, kao što je Vodnjan, Savičenta ili Labin, kao i turistički razvijena obala, temelj su za otvaranje izletišta i manjih sportsko-rekreacijskih zona.²⁹

²⁷ Isto, str. 30.

²⁸ Mario Mikolić, Iz povijesti NOP-a na Barbanštini, u: Mario Kalčić (ur.), *Barban i Barbanština*, Izdavačka zajednica Čakavskog sabora, Pula, 1976., str. 29.-45.

²⁹ Klara Buršić-Matijašić i Robert Matijašić, Barban i Barbanština kroz povijest, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 31.

1.3. Barban i Barbanština kao predmet istraživanja

Barban je zbog svoje bogate prošlosti tijekom povijesti privlačio mnoge znanstvenike koji su se bavili izvorima sačuvanim u arhivima barbanske općine. U 17. stoljeću vrlo vrijedna zapažanja o Barbanštini iznio je novigradski biskup Tomasini. Barbanski statut, to jest Knjige terminacije feudalne jurisdikcije Barban-Rakalj (1576.-1743.) i Knjige vizitacije iste jurisdikcije iz 1767., objavljeni su 1954.³⁰ Određene dijelove barbanske povijesti proučavali su brojni povjesničari, a najznačajniji su svakako Pietro Kandler i Josip Antun Batel. Pietro Kandler objavljivao je povijesnu građu, dokumente i isprave koji se svojim sadržajem odnose na Barban i njegovo područje. Osim njega, takvim radom istaknuo se i Josip A. Batel, koji je bio načelnik barbanske općine koji je svojevremeno u tada još postojećem arhivu barbanske općine odabirao i prepisivao najznačajnije dokumente prošlosti Barbana, a neke od njih je i objavio.³¹

Veliki gubitak u povijesti Barbana bio je dana 24. siječnja 1893., kada je izgorio cijeli barbanski općinski arhiv.³² Zahvaljujući upravo radu Josipa A. Batela, sačuvan je velik broj prijepisa važnih spisa bivših barbanskih općinskih kancelarija jer je cijeli arhiv izgorio, a prijepise je u Batelovo vrijeme dobio pop Luka Kirac.³³

Barbansko-rakljsko područje do sada su proučavali mnogi stručnjaci, kao što su Camillo De Franceschi, Blanka Vučetić, Mirko Zjačić, Mijo Mirković, Danilo Klen, Dragutin Nežić, Marijan Bartolić, Ivan Grah te Miroslav Bertoša. Posljednjih petnaestak godina ovim se područjem intenzivno bavi Slaven Bertoša, pod čijim mentorstvom je pisan ovaj rad. Također, od 2011. Slaven Bertoša je voditelj znanstveno-stručnog skupa „Barban i Barbanština od prapovijesti do danas“ te glavni urednik zbornika radova „Barbanski zapisi“.³⁴

³⁰ Danilo Klen, Iz prošlosti naroda Barbanštine, u: Mario Kalčić (ur.), *Barban i Barbanština*, Izdavačka zajednica Čakavskog sabora, Pula, 1976., str. 100.

³¹ Na istome mjestu.

³² Klara Buršić-Matijašić i Robert Matijašić, Barban i Barbanština kroz povijest, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 17.

³³ Danilo Klen, *nav. dj.*, str. 100.

³⁴ Slaven Bertoša, *Barban i mletački Loredani*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2015., str. 36.

2. POVIJEST VITEŠKIH IGARA U SVIJETU

Javna nadmetanja i natjecanja u snazi i raznim vještinama često su se spominjala tijekom povijesti. Odvijala su se u raznim prilikama, kod svih naroda, a najčešće prilikom svečanosti kada se okupljao velik broj ljudi. Primjerice, u Ilijadi se spominju razna natjecanja koja su dovela i do olimpijski igara u Olimpiji, a danas su preuzeta od strane svih zemalja svijeta kao Svjetske olimpijske igre.³⁵

Tijekom povijesti, plemenito viteštvo iskrivilo se u gladijatarstvo, plemenitost u grubost i krvoločnost, a neke su se jedinstvene karakteristike onih grčkih viteških igara pretočile u današnje sportske discipline. Osim toga, mnogo je onih igara zabavnog karaktera koje su izumrle, ili se tek provode kod nekolicine ljudi. Nasuprot tome, neke se od starijih igara revitaliziraju.³⁶

Trku na prstenac su donijeli europski vitezovi nakon Prvog križarskog rata 1099. Oni su tu ratnu vještinu vidjeli od svojih neprijatelja, saracenskih konjanika, koji su u jakom galopu pokušavali vrhom isukane sablje nataknuti prsten koji je visio na konopcu. Ta se viteška igra vrlo brzo proširila Sredozemljem, iako je njezine naznake bilo i u nadmetanjima aragonskih plemića s Maorima. Također, sinjska meta nosi naziv alka, što na turskom jeziku znači prsten. Taj izvorni oblik trke na prstenac i danas se može vidjeti na Sardiniji u mjestu Oristano za vrijeme poklada. Ondje je ta viteško-turistička atrakcija poznata pod nazivom „Sa Sartiglia“, a igra se neprekidno od početka 13. stoljeća. Ona predstavlja konjičko natjecanje u kojemu tajanstveni jahači s porculanskim maskama na licu pokušavaju dosegnuti srebrnu zvijezdu isukanim mačem.³⁷

Turniri su se izvodili samo s plemićima te je 1292. donesen i *Statutum armorum*, odnosno pravilnik sa strogim uvjetima viteškog natjecanja. Pravila su nalagala da plemićke svečanosti traju tri dana, da zvukovi fanfara iz kraljevske lože najavljuju pojedine igre i natjecanja te da na natjecanjima mogu sudjelovati strijelci s lukom i strijelom, ratnici-pješaci naoružani tupim mačevima i štapovima kojima je bio cilj izbiti perjanicu s kacige protivnika. Najaktivniji su bili konjanici koji su se natjecali u trci na prstenac i gađanju pokretnih meta lukom i strijelom. Vrhunac turnira predstavljali su

³⁵ Danilo Klen, Viteška natjecanja i trke na prstenac u Istri, u: Mario Kalčić (ur.), *Barban i Barbanština*, Izdavačka zajednica Čakavskog sabora, Pula, 1976., str. 183.

³⁶ Na istome mjestu.

³⁷ Andrej Bader, Tajnoviti putovi viteštva, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 36.

viteški dvoboji na konjima s dugim kopljima, koja su bila duga preko 3 metra i imala karakterističan štitnik za šaku. U tom dvoboju dva bi viteza nasrnula jedan na drugog najvećom brzinom, nastojeći se međusobno izbaciti sa sedla jedim udarcem koplja. Viteško koplje u ratu je bilo oštrog čeličnog i ubojitog vrha, no za turnire je korištena varijanta sa zaobljenim ili tupim drvenim vrhom te su se, iako je ovo koplje bilo bezazleno, događale teške, a ponekad i smrtonosne povrede. Tako je 1559. francuski kralj Henrik II. odlučio, usprkos opomeni svojeg liječnika, poznatog Nostradamusa koji mu je preokao tragičnu smrt, zajahati konja i pokazati svoje ratničko umijeće. Spomenuto bezopasno drveno koplje njegova protivnika zabilo se Henriku u oko te je on ostao na mjestu mrtav. Nakon toga, viteški su dvoboji zabranjeni i počinju se organizirati sigurniji oblici natjecanja, borbene vještine pretvaraju se u dvorske zabave u kojima je trka na prstenac dobila puno veću ulogu.³⁸

Slika 1. Prikaz smrti Henrika II. nastale u dvoboju

(Izvor: <https://povijest.hr/nadanasnjidan/obistinilo-se-nostradamusovo-prorocanstvo-1559/>, 5. kolovoza 2020.)

³⁸ Isto, str. 37.

3. VITEŠKE IGRE U ISTRI

Kako je negdje bilo uobičajeno održavati nadmetanja u vještini i snazi za vrijeme velikih narodnih okupljanja ili povodom nekih svečanosti, tako je i u Istri bilo uobičajeno da se neka viteška natjecanja održavaju u vrijeme i na mjestu velikih sajmovova i prošenja. Dokazi o takvim nadmetanjima sežu u srednji vijek.³⁹

Svako okupljanje ljudi, uključujući sajmove, moralo je biti odobreno od strane političkih vlasti, a isto je to vrijedilo i za priređivanje javnih natjecanja. U interesu vlasti bilo je da motre zbivanja na skupovima zbog održavanja reda i nadzora nad prometom dobara koja su davala ekonomsku korist. Odobreni su bili slobodni sajmovi na kojima se na robu nije plaćala nikakva daća te je zbog toga pučanstvo tada u velikom broju dolazilo na sajmove. Uspješniji sajmovi obogaćivali su narod i stvarali mu bolje uvjete života, a najveću korist od njih imala je vlast. Osim toga, sajmovi su bili korisni i feudalcima koji su tamo mogli prodavati svoje viškove proizvoda, a posebno vino, žito i ostalo, odnosno prihode od daća. Iz tog razloga, u interesu vlasti bilo je privući što više ljudi na sajmove te su, također iz tog razloga, sajmovi bili priređivani i odobravani na neke značajnije crkvene svetkovine kada je narod dolazio i na prošenje.⁴⁰

Sajmovi su se pojavljivali periodično, a natjecanja na njima nisu imala preveliku važnost. Također, o mnogima nema pisanih dokaza te je iz tog razloga i spomen na igre i natjecanja izbljedio i nestao, posebice nakon ratnih razdoblja, bolesti ljudi i pošasti stoke, kada su se nasilno prekinule prometne veze, slobodna razmjena dobara i okupljanje naroda.⁴¹

Na mletačkom je području, odnosno na onom dijelu Istre koji se do kraja 18. stoljeća nalazio pod vlašću Venecije, Venecija pokazivala velik interes za neka viteška natjecanja, a to su najčešće bila ona u kojima je riječ o vještini baratanja oružjem. Takva vještina bila je mletačkim vlastima korisna jer je država tako mogla po potrebi raspolagati vještim i sposobnim borcima.⁴²

³⁹ Danilo Klen, Viteška natjecanja i trke na prstenac u Istri, u: Mario Kalčić (ur.), *Barban i Barbanština*, Izdavačka zajednica Čakavskog sabora, Pula, 1976., str. 184.

⁴⁰ Na istome mjestu.

⁴¹ Na istome mjestu.

⁴² Isto, str. 185.

3.1. Gađanje lukom i strijelom u Poreču

Među najstarijim dokazima o viteškim natjecanjima u Istri je ono 1366. u Poreču, kada je održano natjecanje u gađanju lukom i strijelom. Natjecanje se odvijalo za vrijeme sajma koji je trajao tri dana, na svetkovinu svetog Mihovila u svibnju. Način natjecanja i njegovi detalji donekle su opisani u Statutu grada Poreča, koji potječe iz iste godine. Također, posebnim je člankom porečkog Statuta bilo određeno da se na dan svetog Mihovila, kada se održava velika svečanost, organizira i natjecanje u gađanju lukom i strijelom. Onome tko postigne najbolji pogodak „u zid“ porečki je podestat trebao dati nagradu prema svojem nahođenju, to jest komad tkanine vrijedan četiri zlatna dukata i novčanik s dvije libre. Drugi najbolji strijelac trebao je dobiti također tkaninu, no vrijednu dva dukata i novčanik s jednom librom. Sredstva potrebna za nagrađivanje prikupljala su se najvjerojatnije od porečkih građana i onih koji su dolazili na sajam, ali ne od natjecatelja jer je to bilo zabranjeno Statutom. Od natjecatelja se samo smjelo zahtijevati ponešto prilikom prijavljivanja na natjecanje.⁴³

3.2. Gađanje lukom i strijelom u Kopru

Sličnu odredbu donio je i mletački dužd Venier 1392. kada je naredio da se u Kopru ustanovi nagrada od 15 cekina za tri najbolja pogotka lukom i strijelom. Svake se godine u blizini Kopra u dolini Rižane održavao sajam koji je trajao nekoliko dana. Glavna svečanost bila je 15. kolovoza, na dan Velike Gospe, kada se slavila i pobjeda nad Ugrima za vrijeme Henrika Bavarskog. Prigodom toga, koparski su suci dijelili nagrade pobjednicima nekih trka i pobjednicima u gađanju lukom i strijelom, a nagrade su se sastojale od komada skupocjenog sukna ili tkanine. Prema propisima koparskog Statuta na dan sajmovanja podestat i kapetan morali su radi zaštite reda na sajmu slati posebnu vojnu osobu s pratnjom, dva suca i jednog kancelara radi obavljanja suđenja na licu mjesta. S njima je moralo poći i 25 naoružanih koparskih konjanika na čelu s podestatovim konetablom i s 40 ili više naoružanih pješaka iz grada i okolice. Seljaci Rižanske doline bili su zaduženi za hranjenje većine ljudi i konja te razne ekspedicije i izgradnju barake u kojoj bi se vršilo suđenje, a za sve konje od granja su gradili sjenila. U slučajevima kada je na sajam htio doći i sam podestat i kapetan Kopra, tada su seljaci Rižanske doline njemu i njegovoj pratnji, koja je mogla uključivati do 30 ljudi i

⁴³ Isto, str. 185.-186.

konja, morali dati potrebno jelo i stočnu hranu. Ipak, skretanjem robnih puteva iz Slovenije prema Trstu, posjet sajmu je uvelike oslabio te je njegovo održavanje premješteno u Kopar i spojeno sa svetkovinom svete Uršule te je taj sajam trajao od 14. do 28. listopada.⁴⁴

Nadalje, Kopru je zbog njegovog povoljnog prometnog i političkog položaja i značenja odobreno dukulom od 21. studenog 1493. održavanje još jednog velikog sajma. Taj se sajam održavao pet dana prije i pet dana poslije svetkovine svetog Nazarija, koji se slavio 19. lipnja. Tada se mogla dovoziti i izvoziti sva moguća roba, bez naplate daća, izuzev vunениh i svilenih tkanina. Također, istovremeno je bilo dopušteno da se izvan grada za vrijeme trajanja sajma održava natjecanje u „Trci za Saracenca“ te druge igre.⁴⁵

3.3. Natjecanja u drugim dijelovima Istre

Piranska je općina održavala na dan svetog Ivana u Savudriji sajam kao spomen na pobjedu u pomorskoj bitci protiv Friedricha Barbarosse. Na tom su sajmu bila mnoga natjecanja, uz koja su se dijelile nagrade. Za vrijeme trajanja svečanosti vezanim za svetkovine Duhova i svetog Dorliga, u Piranu su se održavala i razna druga natjecanja i regate čamcima. U tim je prilikama došlo do prevelike rastrošnosti te je morao intervenirati providur i ograničiti izdatke. Također, i u Oprtlju su se priređivale razne igre, kao što je ona s bikom, a nagrada je bio komad skupocjene tkanine.⁴⁶

Točno vrijeme kada su u Puli započela slična viteška natjecanja nije poznato. No, ono što je sigurno je to da Pula nije zaostajala u tom pogledu za drugim istarskim mjestima. Postoje sigurni dokazi da je 1428. bila određena nagrada za konjske trke i to u obliku 25 dukata. Nekoliko godina kasnije, točnije 1447., Pula je dobila odobrenje o priređivanju sajma u Areni. To je bio „slobodan sajam“ na kojem je roba bila oslobođena od svih daća. Pretpostavlja se da se ljude na sajam privlačilo isto kao i drugdje, uz razne igre za zabavu i privlačenje posjetitelja.⁴⁷

⁴⁴ Isto, str. 186.-187.

⁴⁵ Isto, str. 187.

⁴⁶ Na istome mjestu.

⁴⁷ Isto, str. 187.-188.

Postoje dokazi o održavanju natjecanja i igara u Motovunu na Stjepanje i Jurjevo, u Bujama na svetkovinu svetog Servola, u Rovinju na dan svete Fume, u Umagu na dan svetog Pelegrina te u Novigradu na dan svetog Pelagija. Vrlo su se vjerojatno sve navedene igre i natjecanja priređivala uz sajmove u tim gradovima. U izvorima se spominju dvije vrste natjecanja koja su priređivana u spomenutim gradovima, a to su „Trka na Saracena“ i „Trka na prstenac“.

U novigradskom statutu, čiji je tekst prema Kandleru reformiran 1450., vidljiva je jedna vrlo značajna odredba u vidu natjecanja i odgovornosti natjecatelja. Tim je propisom određeno da onaj tko slučajno rani ili ubije nekog neće biti kažnjen, naravno, ako se to odvije pod određenim uvjetima. Također, ako se na mjestu gdje se natjecanje održava okupe gledatelji radi zabave, tada su se svi morali čuvati jer mladići nisu odgovarali ako netko nastrada. Ta odredba je vrlo važna kao podatak o životu u srednjovječnom istarskom gradu. Osim toga, ona je dokaz i za to da su se razna natjecanja odvijala u širokim razmjerima, a vjerojatno su na ona velika natjecanja povodom svečanosti i sajmovi dolazili već izvježbani i bolji natjecatelji.⁴⁸

Natjecanja u gađanju lukom i strijelom nestala su tijekom 16. i 17. stoljeća iz programa igara i natjecanja, a njihovo su mjesto zauzela natjecanja u gađanju iz vatrenog oružja. Vijeće creske komune 1543. je odlučilo zamoliti generalnog kapetana mora Stjepana Tiepola za odobrenje za održavanje sajma svake godine na dan svete Marije Snježne, koji će biti oslobođen od plaćanja svih daća i podavanja. Također, odlučeno je zamoliti još i odobrenje utroška od 10 dukata za kupnju nagrada za pobjednike natjecanja u gađanju puškama. Tiepolo je odlukom od 14. kolovoza 1543. odobrio da se u predloženo vrijeme može održavati sajam u trajanju od četiri dana prije i četiri dana poslije glavne svetkovine. Osim toga, odobrio je i da sajam bude slobodan od plaćanja svih daća, a posebnim rješenjem odobrio je da se na navedenom sajmu može priređivati natjecanje u gađanju pucnjem iz pušaka za nagradu od 10 dukata. Pucanje se moralo vršiti iz vlastite puške jer ako bi to netko činio iz tuđe pogodak nije vrijedio. Utvrđeno je i da će od potrebnih 10 dukata za nagradu polovinu dati Signoria, a drugu polovinu creska općina. Na temelju tog primjera vidljivo je da je Signoria u Veneciji imala veliki interes za održavanje natjecanja. Na primjeru Cresa vidljivo je da je natjecanje bilo vrlo uspješno, a kasnije se čak poticalo cresko vijeće da svaka četiri

⁴⁸ Isto, str. 188.

mjeseca priredi takvo natjecanje s nagradom od četiri dukata namijenjenom pobjedniku. U tu svrhu su bile i podijeljene puške pa se u Cresu razvila četa arkebuzira koja je obavezno vježbala svakog mjeseca. Ta je vrsta natjecanja nastavljena i poslije propasti Venecije te su je se sjećali najstariji Cresani.⁴⁹

Ranija natjecanja u gađanju lukom i strijelom vjerojatno su i u Kopru zamijenjena gađanjem iz vatrenog oružja, što dokazuje činjenica da je 1572. odobreno u Kopru osnivanje posebne škole, to jest bratovštine strijelaca iz topa, takozvanih bombardera.⁵⁰

3.4. Giostra i Palio

Još neke viteške igre su i Giostra, poznata kao viteški dvoboj na konjima, te Palio, koji je tako nazvan po suknu koji je bio nagrada za pobjednika istoimenog natjecanja. Obje viteške igre potječu iz srednjeg vijeka i renesanse, a zorno prikazuju društvene podjele. Vremenom, Giostra i Palio su doživjeli određene izmjene, a najvažnija se odnosi upravo na njihove sudionike, koji su mogli biti i pripadnici nižih slojeva.⁵¹

Osim što se Giostra održavala u Italiji, ona se održava i u Poreču, s prvim zapisima o ovom natjecanju iz 14. veljače 1745. Za navedene zapise zaslužan je Bartolomeo Rigo, koji je bio jedan od sudionika Giostre te općinski kancelar, a te je dokumente pohranio u knjizi terminacija novigradske kancelarije po nalogu sudaca iz Novigrada. Prema Rigi, tada je na obali bilo podignuto raskošno trkalište dužine oko sto koraka, to jest 180 metara, široko na početku oko deset stopa, to jest 36 metara, a koje se prema kraju sužava na samo pet stopa. U igri je sudjelovalo osam konjanika, a svaki od njih imao je svog predvodnika, to jest pješaka i sekundanta odnosno kuma na konju. Nadzirao ih je Mastro di campo, glavni Meštar, sa svom silom svite, konjanicima i trubačima te rezervnim konjima. Giostra nije završavala proglašenjima najboljeg natjecatelja, već bi se trčala još jedna trka na Saracena koju su uvijek potaknule plemkinje, i to po istim pravilima. Nagrada pobjedniku bila je zlatni tanjur Masgalano. Osim toga, plemići se u kladili na pobjednika, a uložili su bili zlatni cekini. Nakon toga slijedio je i dvoboj između pobjednika Masgalana i pobjednika Saracena, nakon kojeg

⁴⁹ Isto, str. 188.-189.

⁵⁰ Isto, str. 189.-190.

⁵¹ Miroslav Bertoša, *Izazovi povijesnog zanata: lokalna povijest i sveopći modeli*, Izdanja Antibarbarus, Zagreb, 2002., str. 19.-58.

su se natjecatelji uvijek okupljali na večeri kod pobjednika trke, a sljedeći dan na svečanom ručku kod kapetana mletačke flote i pokrovitelja Giostre.⁵²

⁵² Giostra: Porečki povijesni festival, *O nama*, <http://giostra.info/o-nama/>, 20. kolovoza 2020.

4. POJAVA TRKE NA PRSTENAC

Od svih prethodno navedenih natjecanja, najslikovitija i najinteresantnija bila je Trka na prstenac. Ona je zahtijevala znatnu izvježbanost i vještinu, ne samo u gađanju, već i u jahanju na konjima. Ona se u Istri priređivala na više mjesta. Nažalost, o tome nema točnih podataka, a još se manje o njoj zna jer je ona u Istri nestala, vjerojatno u vrijeme propasti Mletačke Republike krajem 18. stoljeća, to jest u razdoblju ratova koji su iza toga slijedili.⁵³

Trka na prstenac ili „alka“, prema turskom nazivu željeznog koluta u koji se gađa prilikom te igre, izvodila se ne samo u Istri već i u susjednoj Italiji, pa nije isključeno da je upravo odande prenesena. Trke na prstenac bile su vrlo raširene i u gradovima Dalmacije, gdje su se održale dulje nego u Istri. Konjičke su alke prestale u Zadru 1820., u Makarskoj 1832., a u Imotskom oko 1840. Alka se do danas održala jedino u Sinju. Pješačke alke koje su mnogo pristupačnije širem broju natjecatelja zbog jeftinije opreme održavale su se u Splitu, Šibeniku i Skradinu, no, nestale su prije konjičkih.⁵⁴

Slika 2. Konjanici Sinjske alke u prošlosti

(Izvor: <https://dalmatinskiportal.hr/zivot/dalmatinsko-evandjelje--alka-i-koplje--i--dio-/34222>, 5. kolovoza 2020.)

⁵³ Danilo Klen, Viteška natjecanja i trke na prstenac u Istri, u: Mario Kalčić (ur.), *Barban i Barbanština*, Izdavačka zajednica Čakavskog sabora, Pula, 1976., str. 190.

⁵⁴ Na istome mjestu.

Specifičnost Alke je što se tijekom nje ne smije proizvesti nikakav zvuk, a vrlo je važan i Statut Alke iz kojeg je moguće iščitati njezin nastanak, svrhu i pravila. Velik dio Statuta sličan je odredbama sličnih natjecanja u Europi, pa tako i Trke na prstenac u Barbanu. Ipak, postoje određene razlike u sudionicima. U drugim su natjecanjima mogli sudjelovati samo alkari koji su bili vitezovi i pripadnici povlaštenog društva, a u Sinjskoj su alki mogli sudjelovati i stanovnici sela Cetinske krajine, u kojoj je ta igra bila sinonim za ratničku čast.⁵⁵

4.1. Pravila trke na prstenac

Pravila za Trku na prstenac nisu bila svugdje jednaka, ali ipak, bila su vrlo slična. Osim pravila, razlika je postojala i u kolutima, to jest prstencima. Ipak, neke bitne značajke bile su iste na svim trkama na prstenac. U trci može sudjelovati samo konjanik koji je opremljen kao ratnik, vojnik ili vitez. Njegova oprema i oprema konja moraju biti potpune za vrijeme cijelog trajanja trke. Gađanje u prstenac vrši se kopljem u punom trku, galopu konja. Svaki se natjecatelj mora nakon svake trke, ako je postigao neki pogodak, vratiti pred suca i pokazati svoj uspjeh. Opće pravilo trke na prstenac da natjecatelj koji želi sudjelovati na trci, kao i njegov konj, moraju biti opremljeni u potpunosti, ograničavalo je broj sudionika u natjecanjima. To su mogli ili samo vojnici-konjanici, kao što je to bilo u Sinjskoj alci, ili bogatiji građani, ranije feudanci ili plemići, ili vojnici-konjanici u trkama na prstenac u Istri. Alka je u Sinju imala svoj temelj u cijeloj Sinjskoj krajini u kojoj su se uzgajali dobri jahaći konji, pa se pretpostavlja da se zbog toga i održala do dan danas. Trka na prstenac u Istri imala je, što je vrijeme više odmicalo, sve manji temelj. O tome svjedoče izvori o posljednjim trkama održanim na kraju 17. i početkom 18. stoljeća. Sudionici na njima bili su pripadnici bogatijih obitelji istarskih gradova, uz tek ponekog plemića. Nestajanjem takvih obitelji i njihovog bogatog plemstva smanjivala se i mogućnost održavanja trka na prstenac u Istri.⁵⁶

Osim pravila trke, sačuvani su i izvori koji prikazuju i sudionike trka, i to u Barbanu za neke trke između 1696. i 1703., a u Savičenti za trku iz 1713. Barban i Rakalj, koji su prije pripadali Pazinskoj knežiji, za vrijeme rata Venecije sa Svetom ligom predali su

⁵⁵ Joško Belamarić, Sinjska alka: Stoljetno viteško natjecanje u Cetinskoj krajini, u: Alan Čaplar (ur.), *Blaga Hrvatske: neprocjenjiva prirodna i kulturna baština*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2013., str. 271.-272.

⁵⁶ Danilo Klen, Viteška natjecanja i trke na prstenac u Istri, u: Mario Kalčić (ur.), *Barban i Barbanština*, Izdavačka zajednica Čakavskog sabora, Pula, 1976., str. 190.-191.

se Mlečanima pod određenim uvjetima 1516., a 1536. Venecija ih je prodala na dražbi mletačkoj obitelji Loredan. Na taj je način nastao feud sa sjedištem u Barbanu, a Loredani su njime upravljali pomoću svojih kapetana sve do razrješenja feudalnih odnosa u Istri. Krajem 17. stoljeća Loredani su, kao i svi mletački feudalci u Istri, nastojali povećati svoje prihode izvodeći razne pothvate na samom feudu te su tako odlučili oživjeti promet i razmjenu dobara. U tu svrhu su odredili da se na crkveni praznik Duhova, u svibnju ili lipnju održava slobodni sajam, takozvani „fiera franca“. S obzirom na nastojanja Loredana za što većim prihodima, pretpostavlja se da su inspiraciju za slobodni sajam Loredani dobili od ranijih primjera iz cijele Istre.⁵⁷

4.2. Trka na prstenac u Savičenti

O postojanju trke na prstenac u Savičenti obavještena je javnost tijekom 19. stoljeća dva puta, a dokument koji sadrži te podatke objavljen je u cijelosti. Iz njega je vidljivo da se u Savičenti na blagdan Ivana Krstitelja, odnosno 24. lipnja svake godine, održavalo proštenje na koje su dolazili ljudi iz svih krajeva Istre. Upravo je na taj dan i izvođena trka na prstenac, vrlo vjerojatno po uzoru na Barban, no moguć je i obratan slučaj. Iz dokumenta koji je objavljen i koji se nalazio u kaštelu u Savičenti vidljivo je da je gospodar Savičente 24. lipnja 1713. odredio kao nagradu za trku na prstenac jedan novčanik s četiri cekina. Istovremeno su u šest točaka navedena pravila kojih su se morali držati konjanici koji su sudjelovali u toj trci. Savičenta je bio feud koji je pripadao starom mletačkom plemstvu. Godine 1384. u izvorima je vidljivo da je jednu polovinu Savičente držala obitelj Morosini. Nakon odluke u Trentu 1535., kojom je završen rat Venecije s Maksimilijanom, odnosno Svetom Ligom, cijeli feud Savičenta nalazio se u rukama obitelji Morosini. Spletom okolnosti, polovinom 16. stoljeća izumrla je muška loza ove obitelji te Savičenta udajom Morosinijevih kćeri dolazi u ruke obitelji Grimani. Obitelj Grimani bila je vlasnik feuda Savičenta sve do razrješenja feuda.⁵⁸

Iako su bogati trgovci, građani i slobodni seljaci mogli gledati natjecanja, nisu smjeli sudjelovati u njima, niti ih organizirati za sebe. U 15. stoljeću stanovništvo je počelo organizirati igre koje su nastale kao inačica srednjovjekovnih viteških nadmetanja. Na zagrebačkom Gornjem gradu 1472. održana je „Viteška igra prstenac“. U Istri je bilo

⁵⁷ Isto, str. 191.-192.

⁵⁸ Isto, str. 194.-195.

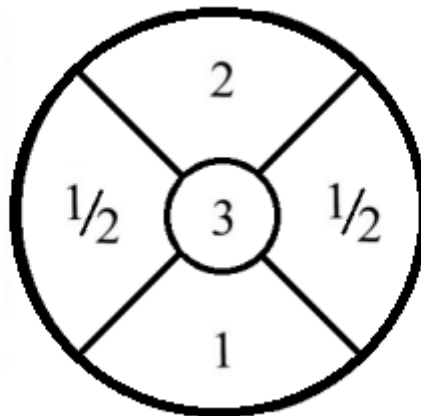
uobičajeno da se varijante slavni natjecanja odražavaju za vrijeme velikih sajмова i crkvenih proslava. Svaki „gospodin“ konjanik koji je 1696. želio biti sudionikom Trke na prstenac morao se na prvi znak trube prijaviti kancelaru Barbanske gospoštije da bi mogao pristupiti igri. Morao je imati dobro opremljenog konja, mač, čizme, ostruge i šešir sa širokim obodom. Na poziv imenom i prezimenom, natjecatelj se morao s mjesta utrke kretati na znak trube u punoj opremi brzim galopom prema mjestu gdje je bio obješen prstenac. Svaki natjecatelj se morao nakon svake trke vratiti pred suce radi provjere pogotka, ako ga je postigao. Svaki konjanik koji na kraju trke pred časnim sudom nije bio u punoj opremi, bio je diskvalificiran. Pobjednik je uz najveće počasti dobivao iznos u vrijednosti jednih svilenih čarapa i jednog srebrnog mača.⁵⁹

⁵⁹ Andrej Bader, Tajnoviti putovi viteštva, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 38.

5. TRKA NA PRSTENAC U BARBANU

Raniji primjeri natjecanja u vrijeme slobodnih sajмова naveli su i kapetana u Barbanu da odredi da se prigodom sajma 10. lipnja 1696. održi Trka na prstenac i na taj način privuče što veći broj gledatelja. Da bi se to natjecanje moglo pravilno izvoditi te kako bi se spriječili eventualni neredi i svađe, kapetan je istoga dana kada se održava sajam proglasio javnim proglasom pravila za Trku na prstenac. Pretpostavlja se da je ta pravila zapravo preuzeo od drugih.⁶⁰

Svaki je natjecatelj u trci imao trokratnu traku, za što nema izvora u pravilima, već u dokazima o izvršenim trkama. Prstenac u Barbanu se razlikovao od onoga koji se danas upotrebljava u Sinjskoj alci. Barbanski prstenac sastojao se od dva željezna koncentrična prstena spojena unakrsno, tako da je unutarnji prsten stajao prazan po sredini. Na taj su način nastala četiri otvora između unutarnjeg i vanjskog prstena, jednake veličine. Kad je prstenac bio obješen na nategnutom užetu preko trkaće staze, smješten tako da je jedan otvor stajao okomito nad unutarnjim prstenom i drugi ispod njega. Jednaka dva otvora nalazila su se lijevo i desno od unutarnjeg prstena te je pogodak u sredinu donosio natjecatelju koji ga je pogodio tri boda, pogodak iznad sredine dva boda, ispod sredine jedan bod, a pogodci lijevo ili desno samo pola boda.⁶¹

Slika 3. Prikaz bodovanja u Trci na prstenac
(Izvor: rad autorice)

⁶⁰ Danilo Klen, Viteška natjecanja i trke na prstenac u Istri, u: Mario Kalčić (ur.), *Barban i Barbanština*, Izdavačka zajednica Čakavskog sabora, Pula, 1976., str. 192.

⁶¹ Isto, str. 192.-193.

Pravila za Trku na prstenac bila su objavljivana u Barbanu svake godine prije početka sajma. Pored prijepisa cijele objave od 10. lipnja 1696., sačuvan je i prijepis uvodnog dijela objave od 7. lipnja 1703. Također, u prijepisima koje je izradio Josip A. Batel, u vrijeme kada je još postojao barbanski općinski arhiv, sačuvane su i bilješke o još dva natjecanja, odnosno trke na prstenac, u kojima su vidljiva imena sudionika, no ne i vrijeme kada je trka izvedena.⁶²

Kao natjecatelji u Trci na prstenac sudjelovali su građani Labina, Vodnjana, Izole, Kopra i poneki došljak s mletačkog područja, uglavnom bogatiji i tek pokoji plemić.⁶³

Natjecatelji u trkama na prstenac u Barbanu bili su najčešće građani Labina, Vodnjana, Izole i Kopra, ali i neki došljaci s mletačkog područja izvan Istre. Na prvoj trci o kojoj postoje dokazi, onoj iz 1696., sudjelovalo je 10 konjanika, od kojih je pobjednik bio Ottavio Quellis, sa svega tri postignuta boda. Na drugoj zabilježenoj trci sudjelovalo je 18 konjanika, no za tu trku nije zabilježeno kada je održana. Na toj su trci najbolji bili već spomenuti Ottavio Quellis i Fortunat Paludi-Stigher, svaki s po tri boda, a vjerojatno je nagrada podijeljena između njih. Na trećoj trci je sudjelovalo samo šest natjecatelja, a najbolji od njih bio je Zvane Dragonja, sa samo jednim postignutim bodom. Iz podataka je vidljivo da uspjesi u pogodcima u trkama u Barbanu nisu bili veliki. Ipak, budući da nije poznata staza na kojoj se trka odvijala, kao ni ostale okolnosti, ne zna se zašto su uspjesi bili tako loši.⁶⁴

Loredani su od uvođenja sajma i Trke na prstenac na tom sajmu očekivali mnogo, a to dokazuje i činjenica da je na prvom sajmu i trakama na prstenac 1696. prisustvovao sam feudalni gospodar Barbana i Raklja Francesco Loredan, a Loredani su samo dolazili u posjet svojem istarskom feudu. Prilikom boravka u Barbanu, koji je trajao mjesec dana, Loredan je priređivao razne svečanosti, igre i natjecanja na kojima su sudjelovali mnogobrojni gosti iz raznih mjesta Istre, ali i iz Venecije. Takva rastrošnost Loredana prikazuje način života koji je u to vrijeme vladao u Veneciji.⁶⁵

⁶² Isto, str. 193.

⁶³ Stanko Kancelar, Od trke do trke, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 151.

⁶⁴ Danilo Klen, *nav. dj.*, str. 194.

⁶⁵ Na istome mjestu.

5.1. Pravila Trke na prstenac u Barbanu

Pravila trke na prstenac u Savičenti sadržana su u šest točaka, dok su barbanska pisana u osam. Osim u broju, pravila se razlikuju i po svojem sadržaju. Natjecatelji su u Barbanu svoje sudjelovanje u trci prijavljivali kancelaru Barbanske gospoštije, dok su se u Savičenti prijavljivali kod „banka“, sudačkog stola. U barbanskim se pravilima nigdje ne određuje tko će suditi u igri, dok se u šestoj točki savičentskih pravila pojavljuje odredba da će to činiti „presvijetla gospoda“. Nigdje se u dokazima ne spominje tko su zapravo bila „presvijetla gospoda“ pa se zapravo pretpostavlja da su oni i sudili u Barbanu. U savičentskim pravilima nije određeno kako će se natjecatelji pozvati na trku, a u Barbanu je to bilo vrlo određeno. Osim toga, i u opremi natjecatelja postoji značajna razlika, a to je da su natjecatelji u Savičenti morali imati u svojoj opremi i pištolje u koricama, što u barbanskim pravilima nije spomenuto. Nadalje, između barbanskih i savičentskih pravila postoji velika razlika u tome što su savičentska pravila određivala da natjecanju u trci na prstenac ne može pristupiti onaj koji nije plemić ili građanin nekog kraja. Takav propis ne postoji u barbanskim pravilima te je trci na prstenac mogao pristupiti bilo tko tko je ispunjavao ostale uvjete propisane pravilima. Ipak pravila su i u Barbanu ograničavala sudjelovanje samo bogatijima, koji su mogli nabaviti skupu opremu za sebe i svojega konja. Razlika je bila prisutna i u ocjenjivanju, odnosno bodovanju pogodaka u prstenac. U Savičenti je pogodak u otvor iznad srednjeg prstena donosio jedan i pol bod, a pogodak u jedan od otvora lijevo ili desno od srednjeg prstena jedan bod. Pogodak u otvor srednjeg prstena donosio je samo pola boda. Na kraju pravila trke na prstenac u Savičenti navedena su imena natjecatelja koji su sudjelovali na trci 24. lipnja 1713., no nisu naznačeni postignuti uspjesi u bodovima, već je samo konstatirano da je na trci pobijedio neki nepoznati vitez u željeznom oklopu sa spuštenim vizirom.⁶⁶

Radi lakšeg razumijevanja prethodno navedenog, u nastavku su priložena pravila Trke na prstenac iz 1976. i 2002.

⁶⁶ Isto, str. 195.-196.

PRAVILA VITEŠKE IGRE – TRKE NA PRSTENAC - /ALKA/

Za obnovljenu igru koja će se održati 14. kolovoza 1976.

u BARBANU

Pravila barbanske trke na prstenac bila su objavljena u Proglasu prigodom održavanja slobodnog sajma u Barbanu 10. juna 1969. god. i sadržala su 8. točaka koja su predstavljala temeljna pravila za trku u Barbanu. Zbog niza okolnosti, 280 godina od prve trke na prstenac, nismo u mogućnosti pridržavati se u potpunosti pravila za trku koja su prvi put objavljena, neke dijelove pravila morali smo prilagoditi sadašnjem vremenu.

Pravilo prvo:

Konjanik koji želi sudjelovati u trci na prstenac ne može biti mlađi od 18 ni stariji od 60 godina.

Pravilo drugo:

Svaki konjanik mora imati opremljenog konja sa sedlom, s remenom i uzdama. Konjanik mora biti odjeven u narodnoj nošnji kraja kojeg predstavlja, i mora posjedovati koplje dužine 2,80 m sa željeznim vrhom najmanjeg promjera 30 mm.

Pravilo treće:

Konjanik se na znak mantinjade sopelama prijavljuje sudačkom odboru kako bi mogao biti pripušten igri.

Pravilo četvrto:

Po izvršenoj prijavi i provjeri opreme konja i konjanika trkač odlazi na mjesto odakle će početi trka.

Pravilo peto:

Svaki konjanik će biti diskvalificiran, ako na kraju trke pred sudačkim odborom ne bude u potpunoj i kompletnoj opremi.

Pravilo šesto:

Konjanik na znak mantinjade sopelon i pošto bude pozvan imenom i prezimenom ima da u potpunoj opremi krene punim galopom prema mjestu gdje je obješen prstenac ako to ne učini ispada iz daljnjeg natjecanja.

Pravilo sedam:

Svaki konjanik po izvršenoj trci, bez obzira na postignut uspjeh mora se vratiti s kopljem i prstencem kako bi sudački odbor provjerio njegov pogodak.

Pravilo osam:

Prstenac u barbanskoj terci se sastoji od dva koncentrična kruga koji su spojeni unakrsno tako da srednji prsten ostaje prazan. Pri vješanju ostali otvori smješteni su tako da po jedan ostaje iznad i ispod a ostala dva lijevo i desno od središnjeg prstena. Promjer središnjeg prstena je 40 mm, dužina bočnih prečki je 40 mm.

Pogodak kopljem u sredinu donosi 3 boda, u šupljinu iznad sredine 2 boda, u šupljinu ispod njega 1 bod, a pogodak u šupljine s lijeve i desne strane prstena donosi pola boda.

Pravilo devet:

Konjanik koji ne pogodi neku šupljinu od prstena ali uspije kopljem prstenac baciti u zrak, dobiva pola boda.

Pravilo deseto:

Tijekom jednog natjecanja izvode se tri trke. Sudački odbor vodi zapisnik o izvedenim trkama. Zapisničar vodi ime i prezime natjecatelja, broj utrka s pogodcima i postignuti konačni uspjeh takmičara.

Pravilo jedanaest:

Ako na takmičenju dva ili više konjanika postignu isti broj bodova, za njih se trka nastavlja, ali najviše još za tri trke. Ako ni tad rezultat nije konačan nagradu dijele pobjednici.

Pravilo dvanaest:

Konjaniku pobjedniku pripada vrijedna nagrada, a ostalim konjanicima priznanja za sudjelovanje.

ORGANIZACIONI ODBOR 1. OBNOVLJENE

TRKE NA PRSTENAC U BARBANU

NAKON 280 GODINA

MJESNA ZAJEDNICA BARBAN,

SSRN, SSO i Sportsko društvo

„BARBAN“

Izvršni odbor i Časni sud Društva „Trka na prstenac“, na zajedničkoj su sjednici održanoj u Barbanu 01. srpnja 2002. godine, usvojili dopunjena

PRAVILA TRKE NA PRSTENAC

1. Pravo sudjelovanja na Trci na prstenac imaju konjanici koji su rođeni u Istri i to u hrvatskom dijelu Istre, uključujući Liburniju i otoke, u slovenskom dijelu Istre i u talijanskom dijelu Istre (Milje).
2. Izvršni odbor i Časni sud Društva imaju diskreciono pravo odlučivanja o davanju suglasnosti za sudjelovanje na Trci na prstenac, bez posebnog obrazloženja.
3. Na Trci na prstenac, mora sudjelovati najmanje 8 (osam) konjanika s područja Općine Barban.
4. Na Trci na prstenac sudjeluje 16 konjanika-natjecatelja.
 - Ukoliko ima više prijavljenih natjecatelja, 15 sudionika će se odrediti eliminacijom u kvalifikacijama, koje će se održati najmanje 15 dana prije Trke.
 - Aktualni slavodobitnik (iz prethodne godine) ima pravo izravnog ulaska.
 - Časni sud može određeni broj natjecatelja uvrstiti bez kvalifikacija, ukoliko procijeni da su u potpunosti zadovoljili svim predvidivim uvjetima, koji osiguravaju kvalitetan nastup na natjecanju.
5. Konjanik ne smije biti mlađi od 18 godina, niti stariji od 60 godina.
6. Svaki konjanik na Trci nastupa na svom konju. Nije dopušteno da dva ili više konjanika jašu istog konja. Ukoliko se konj povrijedi tijekom natjecanja, a konjanik ima izgleda u borbi za naslov slavodobitnika, može iznimno zamijeniti konja i nastaviti natjecanje na jednom od konja sudionika u Trci.
7. Konjanik nastupa odjeven u narodnu nošnju kraja iz kojeg dolazi.
8. U mimohodu Trke i na natjecanju, konjanik mora imati svog kopljonošu, ne mlađeg od 16 godina, prikladno (svi kopljonoše isto) odjevenog.
9. Za čitavo vrijeme održavanja svečanosti Trke na prstenac, posebno u mimohodu i tijekom natjecanja, konjanici i kopljonoše moraju se držati dostojanstveno i viteški. Prilikom svakog prolaska ispred Časnog suda i uzvanika moraju pozdraviti prigodnim okretanjem glave. Također, prigodom intoniranja himne, blago spuštaju koplja u znak počasti.
10. Dužina staze, od starta do prstenca, iznosi 150 metara. Konjanik istu mora u punom galopu proći u vremenu od 12 sekundi.

11. Kada konjanik pogodi prstenac, mora se na konju vratiti ispred Časnog suda i pokazati što je pogodio. Ukoliko to ne učini ili mu prije toga ispadne prstenac, ostvareni punkti se ne priznaju.
12. Konjanicima koji prekorače limitirano vrijeme, neće se priznati ostvareni punkti. Ukoliko se to ponovi u drugoj trci, konjanik će biti diskvalificiran.
13. Konjanici i konji moraju proći stazu propisno opremljeni. Ukoliko tijekom trke ispadne dio odjeće ili opreme, oduzet će se ostvareni punkti.
14. Ukoliko konj zbací konjanika i sam prođe ciljem, konjanik nema pravo ponavljanja trke.
15. Ukoliko konj zbací konjanika, zaustavi se prije cilja i vrati na start, konjanik može punoviti trku. Ukoliko se to ponovi drugi puta, nema pravo ponavljati trku.
16. Zasmeta li konjaniku tijekom trke netko iz publike, ili iz bilo kojeg drugog vidljivog i opravdanog razloga koji može izravno utjecati na pogodak, može prije prstenca spustiti koplje u ravan položaj, te u tom slučaju ponavlja trku. Trku može ponavljati samo jedanput.
17. Ukupno se trče tri trke. U trećoj trci natječu se konjanici koji imaju izgleda da osvoje naslov slavodobitnika, a najmanje 8 (osam) konjanika. Shodno interesu publike i zanimljivosti natjecanja, Časni sud može odrediti i drukčije. Redosljed konjanika u trećoj, odlučujućoj trci, određuje se u pravilu od manje prema više osvojenih punata.
18. Slavodobitnik je onaj konjanik koji u tri trke osvoji najveći broj punata. U slučaju da dva ili više konjanika ima jednak broj punata, natjecanje se nastavlja dok se ne dobije konačnog pobjednika.
19. Sva gore iznesena pravila, jednako se primjenjuju i za Trku za viticu, koja se održava dan uoči Trke na prstenac.

U Barbanu, 01. 07. 2002.

Predsjednik Časnog suda

Mladen Kancelar

Predsjednik Društva

Branko Blažina⁶⁷

⁶⁷ Stanko Kancelar, Svečana povorka – sjajna oprema – junačka srca, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 58.-59.

5.2. Revitalizacija Trke na prstenac

Moguće je da barbanska trka iz 1696. nije bila prva, odnosno da se to nadmetanje održavalo i ranije. Budući da su Sinjani za svoju Alku morali zatražiti i dobiti odobrenje od Mletačke Republike za organiziranje viteške trke, pretpostavlja se da u venecijanskim arhivima postoje i dokumenti kojima se odobrava održavanje barbanske Trke na prstenac.⁶⁸

Promjene u načinu ratovanja tijekom 16. stoljeća i razvoj vatrenog oružja tijekom 17. stoljeća zbog kojeg s bojnog polja odlazi konjica, prouzročilo je da njezino mjesto preuzmu pješaci naoružani mušketama. Koplje je napustilo europsko ratovanje, polako je propao viteški stalež te su tako i natjecanja izgubila na popularnosti. Zbog toga se već 1703. izgubio trag barbanskoj Trci, a uspomenu na nju sačuvao je barbanski načelnik Josip A. Batel. Osim njega, Danilo Klen se vrlo detaljno bavio ovom tematikom.⁶⁹ Podaci povijesne činjenice do kojih je došao Danilo Klen bile su polazište za rekonstrukciju Trke na prstenac i organiziranja predstave na Istrijadi 76. Trka na prstenac je tako 14. kolovoza 1976. obnovljena.⁷⁰

Slika 4. Trka na prstenac 1976.

(Izvor: <https://www.labin.com/lcplus/vise-od-30-godina-trke-na-prstenac-1822>, 7. kolovoza 2020.)

⁶⁸ Andrej Bader, Tajnoviti putovi viteštva, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 39.

⁶⁹ Isto, str. 40.

⁷⁰ Branko Blažina, Trka na prstenac za sva vremena, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 48.

Iako se Trka na prstenac prije odvijala po prašnjavom putu od Gradišća do Trga, taj je put asfaltiran, danas se odvija na za to uređenoj stazi na samom Gradišću. Trka se odvija na pretposljednji vikend u kolovozu te predstavlja izvanredni događaj i ugođaj koji stvaraju konjanici. Program Trke na prstenac započinje u petak, kada se podizanjem zastave najavljuju trodnevne svečanosti. U subotu se, zatim, odvija Trka za viticu, a u nedjelju se održava ona najvažnija, Trka na prstenac. Ciklus Trke traje svih 365 dana u godini jer završetkom jedne trke počinju pripreme za drugu.⁷¹

PROGRAM

BARBAN 23/8/2020

45. TRKA NA PRSTENAC

21/8/2020 PETAK

20:30h
• Podizanje zastave
Trka na prstenac

21:00h
• Predstavljanje filma "30 sekundi" i romana "Otisci potkova" autora Branka Blažine

22/8/2020 SUBOTA

17:00h
• 25. TRKA ZA VITICU

21:00h
• noćno gadanje glinenih golubova na Gradišću

23/8/2020 NEDJELJA

17:00h
• 45. TRKA NA PRSTENAC

ZAJMLJIVOSTI:

KONTINOVNA TRUPE, HEP, rudan, A.B.S., KONZUM, jana, pika, agrolaqua, ISTRIA, SPIN, ARENA, RAVNJE, tehnomont, otpbanka, Glas Istre, Radio Istra, MEDULIN, maestral, ROVINJ FM, radiokarzo, iPress

Slika 5. Program ovogodišnje Trke na prstenac
(Izvor: <http://trkanaprstenac.hr/>, 10. kolovoza 2020.)

⁷¹ Isto, str. 49.

Otkako je obnovljena, Trka na prstenac je prenošena u obitelji s oca na sina. Najbolji primjer toga je obitelj Romana Kožljana, koji je bio sudionik prve obnovljene Trke, a kasnije je postao podizač prstenca. Romanovi sinovi Mario, Aldo i Bruno po dva su se puta okrunili titulom slavodobitnika.⁷²

5.3. Najvažniji elementi Trke na prstenac

Program Trke na prstenac započinje povorkom, koju, iza folklorša, mažoretkinja i puhača, prati svečana kočija koju vuku dva bijela lipicanca upregnuta ukrašenim hamovima, u kojoj sjede članovi časnog suda, koji imaju posebnu privilegiju dovesti se na taj način nasuprot svečane lože na trkalištu. Iza kočije korača vođa kopljonoša, čvrsto držeći pušku kremenjaču naslonjenu na ramenu. Iza njega stoje tri stasita momka koji visoko uzdižu prijeteće kelebarde. Iza njih kreću se nosači prstenca, koji ga nose na razapetom konopu.⁷³

Slika 6. Nosači prstenca

(Izvor: <http://trkanaprstenac.hr/>, 10. kolovoza 2020.)

⁷² Branko Blažina, Iz obiteljskog albuma, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 121.

⁷³ Stanko Kancelar, Svečana povorka – sjajna oprema – junačka srca, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 55.-56.

U pratnji nosača je namještač prstenca s metalnim štapom na ramenu, kojim će smirivati 2,80 metara visoko podignuti prstenac iznad staze. Nakon njega s uspravnim kopljima u desnoj ruci koračaju kopljonoše, odjeveni u posebno sašivene nošnje s prepoznatljivim ogrtačima, to jest kamižolama koje im sežu do koljena.⁷⁴

5.3.1. Prstenac

Prstenac su u prapočecima vjerojatno iskovali nepoznati barbanski kovači, a za obnovljenu trku bio je izgrađen od okruglog metalnog profila. Danas se on lijeva od posebne legure, koja je dovoljno čvrsta da pretrpi nalete koplja. Sastoji se od dva koncentrična kruga, od kojeg je promjer vanjskog 110 milimetara, a promjer unutarnjeg „srida“ 32 milimetra. Prostor između ta dva kruga podijeljen je na četiri jednaka polja. Pogodak u polje iznad sride donosi dva punta, polje ispod sride jedan punat, a pogodak u lijevo ili desno od sride donosi pola punta. Pogodak u sridu, najvažniji pogodak, donosi tri punta.⁷⁵

Slika 7. Pogodak u sridu

(Izvor: <http://trkanaprstenac.hr/>, 10. kolovoza 2020.)

⁷⁴ Isto, str. 56.

⁷⁵ Na istome mjestu.

5.3.2. Koplje

Glavno oružje natjecatelja je koplje, odnosno motka od sušenog smrekinog drveta sa željeznim šiljkom, svijetlosmeđe boje, promjera 30 milimetara, duga tri metra, s konusnim tuljkom na donjem dijelu u kojem je smješten olovni uteg za ravnotežu koplja težak oko 1,2 kilogram te jabuka za zaustavljanje pogođenog prstenca, to jest kugla na 80 centimetara od tuljka. Koplje, simbol viteštva pa i uspravnosti, mora biti elegantno i uravnoteženo, pogodno za nišanjenje i gađanje prstenca. Takva koplja izrađivao je danas pokojni majstor i stolar Ive Kožljan iz Puntere. Vrlo vjerojatno su nepoznati barbanski majstori na sličan način izrađivali koplja i za prve zabilježene Trke. Za prvih nekoliko obnovljenih Trka koristila su se teška i nezgrapna koplja koja su bila izrađena od metalnih cijevi. Njih je, kao i prve prstence, izradio majstor Josip Pavlič iz Pavličići.⁷⁶

Slika 8. Koplja izložena u Centru za posjetitelje

(Izvor: <https://tz-barban.hr/centar-za-posjetitelje-mm-c-barban/>, 10. kolovoza 2020.)

⁷⁶ Isto, str. 56.-57.

5.3.3. Konji

Konji su osedlani svjetlucavim engleskim sedlima, ispod kojih su jarkocrvene podsedlice, obrubljene zlatnim resama i izvezenim zlatnim prstencem na bokovima. Neki od njih imaju zaštitne povoje za zglobove, neki imaju mrežice za uši i preklope za oči, drugi imaju zvonca na kopitima, a neki imaju pletenice ispletene na grivama.⁷⁷

Obnavljajući Trku na prstenac, u Barbanu se primijetio detalj koji je zapravo bio prisutan i prije, no do tada ga gotovo nisu uočavali, a riječ je o nestanku konja s barbanskih livada. Usporedno s organizacijom prve Trke, započela je potraga za konjima. Za potrebe natjecanja organizator je dopremao konje iz istarskih turističkih ljetovališta. U prvim obnovljenim Trkama na prstenac sudjelovali su konji iz privatne ergele Jove Stojanovića iz Rovinja. Kasnije su u natjecanjima sudjelovali konji u vlasništvu poznatog kaskadera Milana Mitića, koji su bili izvježbani za filmska snimanja, a u nedostatku filmskog aranžmana bili su na raspolaganju turistima. Također, za potrebe Trke na prstenac bili su angažirani i mnogi privatni uzgajivači, od Novigrada do Rovinja.⁷⁸

Konj se pojavio prije otprilike deset milijuna godina. U početku su oni živjeli kao divlji u prirodi, a onda ih je čovjek za svoje potrebe s vremenom počeo pripitomljivati i uzgajati. Danas se konji dijele na hladnokrvne i toplokrvne. Hladnokrvni su konji mirniji i flegmatični, a toplokrvni su živahnog temperamenta. Također, hladnokrvni su teški od 650 do 1.300 kilograma, dok su toplokrvni vitki i teški od 300 do 650 kilograma. Dugotrajnim ciljanim uzgojem došlo je do nekoliko glavnih pasmina konja, od kojih su najpoznatiji lipicanci, arapski konji, engleski punokrvci, haflingeri, holsteinski konji i trakeneri.⁷⁹

Lipicanci su ime dobili po Lipici u Sloveniji, gdje su Habsburgovci 1580. započeli uzgoj tih konja. Zbog rata s Francuskom 1805. lipicanci su iz Lipice preseljeni u Đakovo, gdje se i danas nalaze. Lipicanci su vrlo živahni i energični, stoga su vrlo pogodni za

⁷⁷ Stanko Kancelar, Svečana povorka – sjajna oprema – junačka srca, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 57.

⁷⁸ Branko Blažina, Plemeniti ljepotan, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 141.

⁷⁹ Isto, str. 142.

izvođenje figura u dresurnom jahanju, no, lipicanac nije brz te se ne može koristiti za preponsko jahanje.⁸⁰

Arapski konj smatra se najljepšim konjem. Malog je rasta i nevjerojatne brzine, koju je dobio kroz povijest trčanjem po pustinjskom pijesku. Engleski punokrvnjak nastao je križanjem arapskog pastuha i engleske kobile te je zbog toga vrlo brz. Iz tog razloga, ova pasmina konja vrlo je uspješna u trkama, preponskom i dresurnom jahanju. Haflingera smatraju najsimpatičnijim i egzotičnijim konjem. On je alpske rase, nižeg rasta, malog no čvrstog tijela, smeđe dlake i svijetlije neukroćene grive i repa. Koristi se većinom za vuču saonica, rekreativno jahanje te cirkuske točke. Holsteinski konj je jedna od najboljih pasmina za preponsko jahanje, dresuru i za potrebe vojske. Nastao je oplemenjivanjem originalnih holsteinskih konja punokrvnjakom, ali i anglonormancem. Postiže vrlo dobre rezultate u olimpijskim disciplinama, a posebice u preskakanju prepona. Trakenerski konj spada u najstariju i najplemenitiju pasminu na svijetu. Osnova uzgoja u ergeli 1732. bio je istočnopruski konj, uzgajan još od 12. stoljeća. Svrha uzgoja ove pasmine konja bila je stvoriti izdržljivog i skromnog vojnog konja. Trakenerski konj je prije Drugog svjetskog rata bio najuspješniji konj u sportskim natjecanjima te su se zbog toga počeli koristiti za oplemenjivanje svih toplokrvnih pasmina. Trakeneri su do sada sudjelovali mnogo puta na Trci na prstenac.⁸¹

Prve je konje, to jest dvije kobile imena Adriana i Parada, trakenerske pasmine, Društvo „Trka na prstenac“ dopremilo iz Njemačke 1987. te se od tada vezuje i početak organiziranog uzgoja konja u Barbanu. Bez iskustva i potrebne infrastrukture, Društvo se pri uzgoju i zbrinjavanju konja susrelo s mnogo poteškoća. Smještaj, veterinarska skrb, prehrana te sportska i kondicijska pripremljenost konja zadavali su velike rashode. Danas se ciljanim uzgojem u Općini Barban uspjelo uzgojiti 15 kvalitetnih grla. Barbanština ima veliku prednost kada je riječ o prehrani konja jer svojim nezagađenim tlom pruža idealne uvjete za držanje konja na otvorenoj ispaši. To je u počecima uzgoja konja bilo od presudne važnosti jer je boravak u netaknutoj prirodi, uz jeftiniju prehranu, pozitivno utjecao i na razvoj te zdravlje konja. Društvo „Trka na prstenac“ izgradnjom suvremene štale s devet boksova, osiguralo je kvalitetne uvjete za smještaj konja. Zahvaljujući Trci na prstenac 1986. utemeljen je savez uzgajivača trakenerskih konja Jugoslavije. Izaslanstvo Društva „Trka na prstenac“ predstavljalo je

⁸⁰ Isto, str. 142.-143.

⁸¹ Isto, str. 143.-144.

bivšu državu, a zatim i Hrvatsku od 1986. do 1992. na svjetskoj izložbi trakenera u Njemačkoj.⁸²

Slika 9. Razne pasmine konja na Trci na prstenac
(Izvor: <http://trkanaprstenac.hr/>, 10. kolovoza 2020.)

5.3.4. Nošnja

Jedna od najvažnijih sastavnica Trke na prstenac nošnja je njihovih natjecatelja. Znanje o muškoj narodnoj nošnji je relativno skromno. Poznato je da se takva nosila do početka 20. stoljeća, ali malo je odjevnih predmeta sačuvano po muzejima, stoga je i malo pravih popisa. Razlog tome je i što su muškarci, zbog putovanja i veće mobilnosti, napuštali tradicijske načine odijevanja desetljećima prije žena. Iz tog razloga, etnolozi imaju velikih problema u njezinom analiziranju, a često usporedbama sa susjednim krajevima i generalizacijama dolaze do zaključka. Takav je slučaj i s muškom odjećom Barbanštine jer se odijevanje mijenja i podložno je utjecajima mode i industrijalizacije.⁸³

Jedan od važnih dokumenata za proučavanje tradicijske odjeće Barbanštine je knjiga „Uspomene sa slikarskog putovanja Austrijskim primorjem“, objavljena 1842. To je zapravo grafička mapa slikara Augusta Tischbeina i Augusta Selba, kojoj je

⁸² Isto, str. 145.

⁸³ Boris Koroman, Nošnja, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 127.

povjesničar Pietro Kandler dodao opise uz crteže. Etnolozi trebaju objektivno i kritički razmišljati jer su u austrijskim putopisima česte stereotipizacije ili potreba za egzotikom. Međutim, uspoređujući građu može se donekle utvrditi što je ruralno stanovništvo Barbanštine slavenskog podrijetla oblačilo.⁸⁴

Svakako, nosili su brnaveke, duge muške hlače od prirodnog bijelog sukna, pripijene uz nogu. Brnaveke su poznate kod takozvanog uskočkog stanovništva, Hrvata koji su se u Istru doselili u 15. i 16. stoljeću, a najviše se u Istri nalaze u planinskom dijelu na sjeveru u zapadnoj i južnoj Istri. Nadalje, tu je i košulja od konoplje ili lana, širokih rukava, s otvorima za glavu u obliku proreza na prsima koji se kopča jednim gumbom, to jest batunom. Uz vratni otvor mogla je biti prišivena pruga centina ili nešto širi ovratnik koji se mogao presavijati, to jest kolarin. Ubojke su predstavljale obuću od bijelog stupanog sukna koja je sezala do iznad gležnja te su se u nju umetale brnoveke. Na košulji se nosilo nekoliko slojeva odjeće od tamnog sukna. Rubovi te odjeće najčešće su bili opšiveni plavom, crvenom, a kod starih muškaraca i crnom suknenom vrpcom. To su, dakle, bili krožat, muški prsluk od tamno smeđeg sukna, koret poznat kao jaketa, kaput s rukavima za koji izvori svjedoče da je mogao biti različite dužine, opšiven s kopčanjem na kukice. Kapot s kapučom bio je muški zimski odjevni predmet sličan kabanici te je bio i dio svečane odjeće. Kamižola je bila odjeća od smeđeg sukna duga do koljena, bez rukava. Klabučić, to jest bareta, bila je muška kapa od stupane smeđe vune, o kojoj postoje dokazi da je imala crteže, no u ostavštini su samo one neukrašene. Uz osnovne odjevne predmete, nosio se i pojas, to jest pas, dokoljenice poznate i kao gležnjaci ili buzegini, kožna obuća to jest upanki, kasnije i cipele, odnosno postoli za svečane prigode, obuća za štalu to jest drivenjaki te raznolik osobni pribor.⁸⁵

Budući da je vrlo teško analizirati tradicijsku nošnju, valja spomenuti one koji su se time najviše bavili. Dr. sc. Jelka Radauš Ribarić, koja je bila dugogodišnja ravnateljica Etnografskog muzeja u Zagrebu, najznačajnija je istraživačica tradicijske odjeće u Istri. Njezin doprinos u razumijevanju tehnika, materijala, dijelova nošnje koji se očituje u analizi, opisima i određivanju tipova je neizmjeran. Iz tog je razloga organizacijski odbor Trke na prstenac 1996. dr. sc. Radauš Ribarić predložio da izradi odore za sve sudionike Trke na prstenac. Budući da u pravilima iz 1976. stoji da konjanik mora biti

⁸⁴ Na istome mjestu.

⁸⁵ Isto, str. 127.-128.

u narodnoj nošnji kraja koji predstavlja, zamišljeno je da sudionici nose tradicijsku odjeću. Do 1996. natjecatelji su se odijevali u dijelove nošnje koje su posjedovali, koje su im ostale od njihovih predaka ili koje su posuđivali od kulturno-umjetničkih društava. Dr. sc. Radauš Ribarić je uz pomoć svoje znanstveničke kompetencije izradila prijedlog za opremu.⁸⁶

Najveći izazov predstavljao je dizajn odora konjanika, časnih sudaca, kopljonoša, zastavnika i redara. Odredila je koje će odjeće koristiti pojedina skupina sudionika. Kostimi pojedinih skupina na trci su trebali biti prepoznatljivi, a variranjem ukrasa, broja odjevnih predmeta i složenosti kroja stvorena je i svojevrsna hijerarhija važnosti sudionika. Dr. sc. Radauš Ribarić izradila je nacрте za četiri člana časnog suda, 20 natjecatelja, 20 pratitelja, jednog zastavnika i pet do šest redara. U tekstu je iznijela iscrpne opise pojedinih dijelova nošnje, uz prijedloge o materijalima koji bi trebali biti korišteni i načinima izrade. Jedino što je doktorica predvidjela, a nije se ostvarilo, su tradicijske suknene ubojke, na koje se obuvaju upanki, uz suknene dokoljenice buzdakine. Danas se konjanici zbog lakšeg jahanja koriste čizmama.⁸⁷

Nošnja konjanika se sastoji od platnene košulje s kolarinom, brnoveke, to jest brageše, ubojki, kružata to jest prsluka bez rukava, od tamno smeđeg sukna s crvenim obrubom, korete to jest jakete, kaputa s rukavima od tamnog sukna, buzegina, odnosno gležnjaka, potkoljenice od tamnog sukna, upanki od kože te klabučića u visokoj varijanti s paunovim perjem. Časni suci nose sve osnovne dijelove nošnje, a razlikuju se od konjanika po klabučiću koji je sprijeda ukrašen grbom i po plavim porubima na tamnom suknu. Časni suci imaju košulju s kolarinom, kružat i koret u dužoj varijanti. Nose pojas s metalnim ukrasom, a jedan član časnog suda ima duži kopot s kapučom. Zastavnik ima sve osnovne dijelove nošnje. Košulja je jednostavnija, s centinom, ima koret, a kružat je u kratkoj varijanti. Klabučić je u niskoj varijanti i ukrašen smiljem. Kopljonoše imaju sve osnovne dijelove nošnje. Prepoznatljivi su po dugoj kamižoli bez rukava, no nemaju kružat te nose košulju s centinom. Klabučić je u niskoj varijanti, okićen ružmarinom i cvijećem. Redari, kao i svi prethodno navedeni, imaju sve osnovne dijelove nošnje. Nose košulju s centinom s kružatom, a klabučić je bez ukrasa i u niskoj varijanti.⁸⁸

⁸⁶ Isto, str. 131.

⁸⁷ Isto, str. 132.

⁸⁸ Isto, str. 137.

5.4. Povijesni pregled slavodobitnika Trke na prstenac

Prve godine održavanja Trke na prstenac, 1696., natjecalo se 10 konjanika, a pobjednik je bio Ottavio Quellis sa samo tri postignuta punta. Na drugoj zabilježenoj Trci, za koju ne postoji zabilježena godina održavanja, sudjelovalo je čak 18 konjanika, a nagradu su, s po tri postignuta punta, podijelili prethodno spomenuti slavodobitnik Quellis te Fortunat Paludi-Stigher. Na trećoj održanoj trci sudjelovalo je šest natjecatelja, a pobjedu je odnio Zvane Dragonja sa samo jednim postignutim puntom. U četvrtoj trci, koja je bila održana 4. lipnja 1703., sudjelovalo je osam natjecatelja, a najbolji uspjeh postigao je Anton Rovis s posvojenih svega pola punta. Prethodno navedeni podaci odnose se na one trke koje su zabilježene i čiji je spomen ostao zahvaljujući Josipu A. Batelu.⁸⁹

Nakon 280 godina od prvog spomena Trke na prstenac u Barbanu, 1976., u subotu, 14. Kolovoza, u sklopu „Istrijade“, dvodnevnog sportsko-kulturnog tradicionalnog skupa istarskih studenata okupljenih u Klubu studenata „Mate Balota“ u Zagrebu, Ratko Lukšić, Dušan Vale i Lucijan Bastijanić s barbanskim aktivistima okupljenim u Sportskom društvu, Mjesnoj zajednici i Katedri Čakavskog sabora, organizirali su prvu obnovljenu Trku na prstenac. Ona je održana na putu prema Gradišću, a trčalo se iz smjera Gradišća prema barbanskom trgu. Za nastup u prvoj obnovljenoj Trci prijavilo se 10 konjanika koji su se natjecali prema prilagođenim pravilima. U nastavku slijedi popis natjecatelja:

1. Vazmoslav Vale – slavodobitnik s četiri punta
2. Benjamin Vale
3. Stjepan Rukavina
4. Ivan Vale
5. Damir Loosor
6. Josip Bratičić
7. Miro Vale
8. Ivan Iveta
9. Romano Kožljan

⁸⁹ Kancelar, Stanko, Od trke do trke, u: Blažina, Branko (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 151.-152.

10. Rikardo Ciceran⁹⁰

Sljedeće godine, 1977., u nedjelju, 18. Rujna, održala se sljedeća Trka, koja je bila zakazana za subotu, no, zbog lošeg vremena se morala odgoditi. Trka se održala pod pokroviteljstvom Skupštine općine Pula i u organizaciji Mjesne zajednice Barban, a za nju se prijavilo također 10 konjanika. Trka je održana na istom putu kao i ona godinu prije, samo suprotnim smjerom, od trga prema Gradišću. Na Trci su sudjelovali sljedeći natjecatelji:

1. Mario Kožljan – slavodobitnik s pet punti
2. Vazmoslav Vale
3. Benjamin Vale
4. Aldo Kožljan
5. Vladimir Rojnić
6. Josip Bratačić
7. Josip Kožljan (Anđelin)
8. Rikardo Ciceran
9. Ivan Vale
10. Ivan (Đani) Mirković⁹¹

Treća obnovljena Trka na prstenac održana je u nedjelju 10. rujna 1978. na proplanku Gradišće. Nova staza bila je dugačka 150 metara i moralo ju se istrčati za najviše 16 sekundi te gađati prstenac postavljen iznad staze na 2,80 metara visine. Nastupilo je 11 prijavljenih konjanika:

1. Vazmoslav Vale– slavodobitnik s četiri punta
2. Mario Kožljan
3. Aldo Kožljan
4. Benjamin Vale
5. Vladimir Rojnić
6. Josip Bratačić
7. Anton Dminić
8. Rikardo Ciceran
9. Ivan Vale

⁹⁰ Isto, str. 152.-153.

⁹¹ Isto, str. 153.-154.

10. Milan Draguzet

11. Ivan (Đani) Mirković⁹²

Sljedeća Trka na prstenac održana je u nedjelju 26. kolovoza 1979., iste godine kada je osnovano Društvo „Trka na prstenac“, za čijeg je prvog predsjednika izabran Vladimir Rojnić. Na ovoj, četvrtoj obnovljenoj Trci, nastupilo je 13 konjanika:

1. Vazmoslav Vale – slavodobitnik sa 6,5 punti
2. Vladimir Rojnić
3. Mario Kožljan
4. Bruno Kožljan
5. Ivan (Đani) Mirković
6. Josip Bratačić
7. Anton Dminić
8. Rikardo Ciceran
9. Ivan Vale
10. Benjamin Vale
11. Ervino Špada
12. Josip Kožljan
13. Dario Draguzet⁹³

Godine 1980., točnije u nedjelju 7. rujna, Barban je posjetilo preko 4.000 posjetitelja, u svrhu posjete prvom jubileju Trke na prstenac, koja je već tada prerasla u jednu od najznačajnijih pučkih manifestacija u Istri. Iste godine uspostavljen je i kontakt i suradnja sa Sinjanima i Sinjskom alkam, na čijim su svečanostima prisustvovali predstavnici Društva „Trka na prstenac“ Vazmoslav Vale, Dušan Vale, Anđelo Dinimin i Rikardo Ciceran. Što se tiče same Trke, na njoj se sudjelovalo 12 natjecatelja:

1. Rikardo Ciceran – slavodobitnik s 4,5 punta
2. Aldo Kožljan
3. Benjamin Vale
4. Mario Kožljan
5. Bruno Kožljan
6. Darko Kolić

⁹² Isto, str. 154.

⁹³ Na istome mjestu.

7. Josip Bratičić
8. Anton Dminić
9. Vazmoslav Vale
10. Vladimir Rojnić
11. Ervino Špada
12. Zdravo Prhat
13. Željko Kontošić⁹⁴

Šesta je Trka održana 23. kolovoza 1981. te je, unatoč jakom nevrijemenu, na Trci sudjelovalo 12 konjanika, i to pred više od 6.000 posjetitelja, među kojima su bili i predstavnici alkarskog društva Ivo Delbello, tajnik, Stipe Hrste, barjaktar i alkar Joško Milošević. U nastavku slijedi popis natjecatelja:

1. Mario Kožljan – slavodobitnik s 4,5 punta
2. Benjamin Vale
3. Rikardo Ciceraan
4. Aldo Kožljan
5. Darko Kolić
6. Ivan Vale
7. Vazmoslav Vale
8. Anton Dminić
9. Vladimir Rojnić
10. Ervino Špada
11. Zdravo Prhat
12. Željko Kontošić⁹⁵

Sedma je Trka održana u nedjelju 22. kolovoza 1982. te o njoj nema mnogo podataka, osima da je sudjelovalo 12 natjecatelja:

1. Ervino Špada – slavodobitnik sa 6 punti
2. Benjamin Vale
3. Aldo Kožljan
4. Darko Kolić
5. Rikardo Ciceran

⁹⁴ Isto, str. 155.-156.

⁹⁵ Isto, str. 156.

6. Vazmoslav Vale
7. Željko Kontošić
8. Romano Baćac
9. Vladimir Rojnić
10. Mario Kožljan
11. Zdravko Prhat
12. Ivan Vale⁹⁶

Na osmoj trci, održanoj 22. kolovoza 1983., se, uz samu Trku, pojavio i niz drugih sportskih i kulturnih događanja, kao što je noćno natjecanje u gađanju glinenih golubova. Iste godine tiskan je i bilten Trke na prstenac, a na Trci se natjecalo 14 konjanika:

1. Zdravko Prhat – slavodobitnik sa 6 punti
2. Edi Vale
3. Mario Kožljan
4. Darko Kolić
5. Rikardo Ciceran
6. Vazmoslav Vale
7. Željko Kontošić
8. Romano Baćac
9. Vladimir Rojnić
10. Aldo Kožljan
11. Ervino Špada
12. Bruno Kožljan
13. Benjamin Vale
14. Josip Kožljan⁹⁷

Deveta trka održana je 19. kolovoza 1984., te se u njoj natjecalo 14 konjanika:

1. Aldo Kožljan - slavodobitnik sa 6 punti
2. Bruno Kožljan
3. Benjamin Vale
4. Darko Kolić

⁹⁶ Isto, str. 156.-157.

⁹⁷ Isto, str. 157.-158.

5. Rikardo Ciceran
6. Vazmoslav Vale
7. Željko Kontošić
8. Romano Baćac
9. Vladimir Rojnić
10. Mario Kožljan
11. Ervino Špada
12. Zdravko Prhat
13. Edi Vale
14. Josip Kožljan⁹⁸

Deseta, jubilarna obnovljena Trka na prstenac održana je 18. kolovoza 1985., a posvećena je 40. obljetnici pobjede nad fašizmom. Uz mnoge predstavnike kulturnih i društveno-političkih organizacija, Trci su svoje umijeće predstavili i gosti iz Brođanca, predstavnici Olimpijade starih sportova. Ustanovljena je i prijelazna nagrada, umjetnička skulptura „Ptica – Prstenac“ koja je izlivena u bronci, kao djelo akademskog kipara Josipa Diminića. Broj gledatelja ove Trke gotovo je dostigao 10.000, a natjecalo se 13 konjanika:

1. Aldo Kožljan – slavodobitnik s 5 punti
2. Benjamin Vale
3. Bruno Kožljan
4. Darko Kolić
5. Rikardo Ciceran
6. Vazmoslav Vale
7. Željko Kontošić
8. Romano Baćac
9. Josip Kožljan
10. Mario Kožljan
11. Ervino Špada
12. Zdravko Prhat
13. Edi Vale⁹⁹

⁹⁸ Isto, str. 158.

⁹⁹ Isto, str. 158.-159.

Sljedeća Trka na prstenac održana je 15. kolovoza 1986. te je u toj Trci sudjelovalo 13 konjanika. Iste godine predstavnici Društva „Trka na prstenac“ otputovali su na Svjetski sajam konja trakhenera u Njemačkoj. Popis natjecatelja slijedi u nastavku:

1. Vazmoslav Vale
2. Denis Vale
3. Mario Kožljan
4. Benjamin Vale
5. Darko Kolić
6. Rikardo Ciceran
7. Mario Učkar
8. Aldo Kožljan
9. Zdravko Prhat
10. Ervino Špada
11. Bruno Kožljan
12. Edi Vale¹⁰⁰

Trku održanu 16. kolovoza 1987. obilježili su konji iz novosadskog konjičkog kluba „Graničar“. U Trci su sudjelovali sljedeći natjecatelji:

1. Bruno Kožljan – slavodobitnik s 5,5 punkti
2. Vazmoslav Vale
3. Aldo Kožljan
4. Benjamin Vale
5. Darko Kolić
6. Rikardo Ciceran
7. Mario Učkar
8. Denis Vale
9. Josip Kožljan
10. Mario Kožljan
11. Miro Grgorović
12. Zdravko Prhat
13. Edi Vale¹⁰¹

¹⁰⁰ Isto, str. 160.

¹⁰¹ Isto, str. 161.

Trinaestu Trku, održanu 21. kolovoza 1988., obilježila je velika nagradna igra, to jest lutrija. Osim nagradne igre, Trku je obilježilo to što je ona održana na stazi s novouređenom ogradom, a 13 konjanika trčalo je jednu od najboljih trka ikad. U Trci na prstenac natjecali su se:

1. Darko Kolić – slavodobitnik sa 6 punti
2. Denis Vale
3. Rikardo Ciceran
4. Vazmoslav Vale
5. Zdravko Prhat
6. Benjamin Vale
7. Bruno Kožljan
8. Mario Učkar
9. Josip Kožljan
10. Mario Kožljan
11. Ervino Špada
12. Aldo Kožljan
13. Edi Vale¹⁰²

Dana 20. kolovoza 1989. održana je 14. Trka, u kojoj je sudjelovalo 14 konjanika:

1. Bruno Kožljan – slavodobitnik s 3,5 punta
2. Miro Grgorović
3. Edi Vale
4. Zdravko Prhat
5. Darko Kolić
6. Rikardo Ciceran
7. Mario Učkar
8. Denis Vale
9. Josip Kožljan
10. Mario Kožljan
11. Ervino Špada
12. Tedi Špada
13. Vazmoslav Vale

¹⁰² Na istome mjestu.

14. Mauricio Učkar¹⁰³

Sljedeća Trka bila je 19. kolovoza 1990. te se tada 15 konjanika natjecalo u 15. Trci. U čast kolega tada je Društvo „Trka na prstenac“ izdalo audio-kazetu barbanskog pjevača Davora Marovića „Svi puti sad gredu u Barban“. Na Trci su sudjelovali:

1. Zdravko Prhat – slavodobitnik s 5,5 punti
2. Mauricio Učkar
3. Mario Kožljan
4. Maksimilijan Rojnić
5. Darko Kolić
6. Rade Buić
7. Rikardo Ciceran
8. Mario Učkar
9. Denis Vale
10. Josip Kožljan
11. Aldo Kožljan
12. Ervino Špada
13. Bruno Kožljan
14. Edi Vale
15. Vazmoslav Vale¹⁰⁴

Šesnaesta Trka na prstenac održana je 18. kolovoza 1991. te je na njoj nastupilo 16 konjanika, od kojih su dva jahača iz slovenskog dijela Istre, točnije Izole. Iste godine Josip Diminić započeo je rad na kamenoj skulpturi „Ptica prstenac“ te su u Barban iz Rovinja dopremljeni konji Društva „Trka na prstenac“. U Trci su sudjelovali:

1. Rade Buić – slavodobitnik s pet punti
2. Zdravko Prhat
3. Mario Učkar
4. Vazmoslav Vale
5. Albert Špada
6. Darko Kolić
7. Tedi Špada

¹⁰³ Isto, str. 161.-162.

¹⁰⁴ Isto, str. 162.

8. Ervino Špada
9. Denis Vale
10. Josip Kožljan
11. Anton Frlin
12. Sergio Červat
13. Bruno Kožljan
14. Igor Chersikola
15. Mauricio Učkar
16. Marino Pucer¹⁰⁵

U vrijeme Domovinskog rada, 23. kolovoza 1992. Trka na prstenac održana je rutinski te je na njoj sudjelovalo 14 konjanika:

1. Maksimilijan Rojnić – Slavodobitnik Sa 6,5 Punt
2. Darko Kolić
3. Bruno Kožljan
4. Miro Grgorović
5. Rade Buić
6. Anton Frlin
7. Mario Učkar
8. Denis Vale
9. Josip Kožljan
10. Tedi Špada
11. Ervino Špada
12. Vazmoslav Vale
13. Serđo Červar
14. Mauricio Učkar¹⁰⁶

Sljedeće, također ratne 1993., Trka na prstenac održana je 22. kolovoza, ponovno samo na rutinski način. Tada je, u skladu s novim ustrojem regionalne i lokalne samouprave, utemeljena Općina Barban. Uz delegaciju sinjskih alkara, Trci su nazočili i predsjednik Hrvatske gospodarske komore Ivica Gaži, saborski zastupnik Ivan

¹⁰⁵ Isto, str. 162.-163.

¹⁰⁶ Isto, str. 163.

Pauletta, gradonačelnik Rijeke Slavko Linić, Istarski župan Luciano Delbianco i drugi.

U Trci je sudjelovalo 16 natjecatelja:

1. Zdravko Prhat – slavodobitnik sa 7 punti
2. Maksimilijan Rojnić
3. Anton Frlin
4. Ervino Špada
5. Darko Kolić
6. Rade Buić
7. Serđo Červar
8. Mario Učkar
9. Denis Vale
10. Josip Kožljan
11. Mauricio Učkar
12. Tedi Špada
13. Bruno Kožljan
14. Vazmoslav Vale
15. Paolo Silvi
16. Gvido Babić¹⁰⁷

Unatoč ratnim događanjima, i 21. kolovoza 1994. održana je Trka na prstenac, ovoga puta pod pokroviteljstvom nove Općine Barban. Novost u toj ratnoj Trci je ta što su njezini popratni programi produženi na tri dana, obogaćeni kazalištem na otvorenom i prigodnim koncertom u crkvi svetog Nikole. Na Trci je, kao i prethodne godine, sudjelovalo 16 konjanika:

1. Miro Grgorović – slavodobitnik s 5 punti (4+1)
2. Denis Vale
3. Kristijan Kolić
4. Gvido Babić
5. Maksimilijan Rojnić
6. Darko Kolić
7. Rade Buić
8. Serđo Červar

¹⁰⁷ Isto, str. 166.

9. Mario Učkar
10. Josip Kožljan
11. Anton Frilin
12. Zdravko Prhat
13. Bruno Kožljan
14. Ivan Stojkovski
15. Mauricio Učkar
16. Kristijan Kancelar¹⁰⁸

Jubilarnoj, 20. Trci na prstenac, održanoj 20. kolovoza 1995., prethodili su mnogi događaji. Na proljeće iste godine Trka na prstenac se predstavila na sajmu u Zagrebu, nakon čega je uvrštena u mnoge projekte Hrvatske turističke zajednice. Također, iste je godine Trka i uvrštena u Prvi gardijski zbor kao povijesna postrojba, a tada su u sašivene nove odore za konjanike i kopljanike Trke. Na Mrzlici je izgrađena štala za konje s devet boksova, a novitet je bio i vatromet koji je popratio program Trke i Trka za viticu koja je uvedena umjesto generalne probe, u subotu. U nastavku su navedeni natjecatelji:

1. Josip Kožljan – slavodobitnik s 5 punti
2. Denis Vale
3. Mauricio Učkar
4. Maksimilijan Rojnić
5. Darko Kolić
6. Rade Buić
7. Serđo Červar
8. Danijel Učkar
9. Kristijan Kolić
10. Miro Grgorović
11. Kristijan Kancelar
12. Zdravko Prhat
13. Bruno Kožljan
14. Ivan Stojkovski
15. Gvido Babić

¹⁰⁸ Isto, str. 166.-167.

16. Mario Kožljan¹⁰⁹

Trka održana 18. kolovoza 1996. protekla je u obilježavanju 300. godišnjice prve zabilježene Trke na prstenac. Tim je povodom Trka na prstenac predstavljena na mimohodu u Puli, pod geslom „300 let Barbana Puli za 3000 let“, a istim je povodom i Barban darovao Puli izložbu u Istarskom narodnom kazalištu pod nazivom „La bottega dei Busato“, litografija i bakrotisak u Vicenzi, kojoj je predstavljeno nekoliko najuglednijih talijanskih umjetnika. Trka je također kao povijesna postrojba sudjelovala u svečanostima povodom obilježavanja Dana državnosti Republike Hrvatske na Oltaru domovine na Medvedgradu. U Trci su sudjelovali:

1. Miro Grgorović – slavodobitnik sa 7 punti
2. Kristijan Kancelar
3. Denis Vale
4. Kristijan Kolić
5. Maksimilijan Rojnić
6. Darko Kolić
7. Rade Buić
8. Serđo Červar
9. Mario Učkar
10. Josip Kožljan
11. Gvido Babić
12. Zdravko Prhat
13. Bruno Kožljan
14. Ivan Stojkovski
15. Mauricio Učkar
16. Mario Kožljan¹¹⁰

Dana 24. kolovoza 1997. održana je 22. Trka na prstenac, kojoj je prisustvovao ministar gospodarstva Rpublike Hrvatske, Milan Kovač. U Trci je sudjelovalo 16 konjanika:

1. Gvido Babić – slavodobitnik s 8,5 punti (5,5+3)
2. Miro Grgorović

¹⁰⁹ Isto, str. 167.-168.

¹¹⁰ Isto, str. 168.-169.

3. Tedi Špada
4. Kristijan Kolić
5. Maksimilijan Rojnić
6. Darko Kolić
7. Serđo Červar
8. Mario Učkar
9. Gordan Galant
10. Danijel Učkar
11. Kristijan Kancelar
12. Zdravko Prhat
13. Bruno Kožljan
14. Ivan Stojkovski
15. Mauricio Učkar
16. Mario Kožljan¹¹¹

Na 23. Trci na prstenac, održanoj 23. kolovoza 1998., prvi se put natjecalo po izmjenjenim i dopunjenim Pravilima. Također, Trka je i gostovala u najvećim turističkim gradovima Istre, a na samoj Trci u Barbanu uvedena je novčana nagrada slavodobitniku u iznosu od 20.000 kuna, kao dar Istarske banke Pula kao sponzora. Iste je godine Miho Valić izabran za doživotnog počasnog predsjednika Društva „Trka na prstenac“. Glavni gost Trke bio je Milan Ramljak, izaslanik Vlade Republike Hrvatske, potpredsjednik Vlade i ministar pravosuđa. Na Trci su sudjelovali:

1. Maksimilijan Rojnić – slavodobitnik sa 6,5 punti
2. Zdravko Prhat
3. Miro Grgorović
4. Darko Kolić
5. Rade Buić
6. Danijel Učkar
7. Mario Učkar
8. Denis Vale
9. Josip Kožljan
10. Kristijan Kancelar

¹¹¹ Isto, str. 170.

11. Gvido Babić
12. Bruno Kožljan
13. Serđo Červar
14. Mauricio Učkar¹¹²

Godine 1999., dana 22. Kolovoza, održana je iduća Trka. Tada je na velikom video-platnu na barbanskoj placi promotivno projiciran film o Trci na prstenac, ususret njezinom srebrnom jubileju. Također, u gradskoj je loži priređena izložba slika austrijskog umjetnika Jozefa Sussenbachera pod nazivom „Ciklus Venezia“, a koncertom u župnoj crkvi započela je suradnja s Međunarodnim kulturnim centrom u Grožnjanu. Na Trci su sudjelovali:

1. Mario Učkar – slavodobitnik sa 6 punti
2. Kristijan Kolić
3. Maksimilijan Rojnić
4. Darko Kolić
5. Tedi Špada
6. Serđo Červar
7. Goran Špada
8. Miro Grgorović
9. Danijel Učkar
10. Sandi Radola
11. Dino Pavlić
12. Bruno Kožljan
13. Gvido Babić
14. Mauricio Učkar
15. Josip Kožljan¹¹³

Na srebrni jubilej Trke na prstenac, 20. kolovoza 2000., održana je sama Trka, ali je i izdana prigodna brošura. Kastavski zvončari su također sudjelovali na Trci, a na Trci za viticu pogođene su tri sride u tri Trke, koje je pogodio Miro Grgorović. Sudionici trke bili su:

1. Miro Grgorović – slavodobitnik s 5 punti

¹¹² Isto, str. 170.-171.

¹¹³ Isto, str. 172.

2. Kristijan Kancelar
3. Maksimilijan Rojnić
4. Robert Golja
5. Samuel Štoković
6. Mario Kožljan
7. Goran Špada
8. Sandi Radola
9. Mario Učkar
10. Danijel Učkar
11. Rade Buić
12. Gordan Galant
13. Bruno Kožljan
14. Gvido Babić
15. Mauricio Učkar
16. Silvio Učkar¹¹⁴

Trku na prstenac održanu 19. kolovoza 2001. obilježio je Istarski župan Ivan Jakovčić, koji je predao nagradu slavodobitniku. Na Trci su sudjelovali:

1. Mario Učkar – slavodobitnik sa 6,5 punti
2. Kristijan Kancelar
3. Maksimilijan Rojnić
4. Roberto Koroman
5. Samuel Štoković
6. Mario Kožljan
7. Goran Špada
8. Petar Benčić
9. Miro Grgorović
10. Danijel Učkar
11. Tedi Špada
12. Goran Galant
13. Bruno Kožljan
14. Gvido Babić

¹¹⁴ Na istome mjestu.

15. Mauricio Učkar

16. Silvio Učkar¹¹⁵

Sljedeće, 2002., Trka je održana 22. kolovoza, a iste je godine uređen i predan na korištenje manjež za dresuru konja u Mrzlici. Također, tada je na trgu, do barbanske crkve, postavljena monumentalna skulptura Josipa Diminića „Ptica prstenac“. Konjanici su bili:

1. Maksimilijan Rojnić – slavodobitnik sa 6 punti
2. Samuel Štoković
3. Goran Špada
4. Petar Benčić
5. Miro Grgorović
6. Marino Broskvar
7. Danijel Učkar
8. Gordan Galant
9. Bruno Kožljan
10. Gvido Babić
11. Silvio Učkar
12. Mario Učkar
13. Zdravko Prhat¹¹⁶

Godine 2003. Trka na prstenac održala se 17. kolovoza. Tijekom ljetne sezone održano je bilo pet turističkih trka, a delegaciju Trke je u svojem uredu na Pantovčaku ugostio predsjednik Republike Hrvatske, Stjepan Mesić. Također, glavni gost Trke bio je ministar rada i socijalne skrbi Republike Hrvatske Davorko Vidović. Sudionici Trke navedeni su u nastavku:

1. Silvio Učkar – slavodobitnik s 9 punti (4+1+3+1)
2. Goran Špada
3. Mauricio Učkar
4. Danijel Učkar
5. Samuel Štoković
6. Roberto Koroman

¹¹⁵ Isto, str. 173.

¹¹⁶ Isto, str. 173.-175.

7. Kristijan Kancelar
8. Petar Benčić
9. Marino Broskvar
10. Zdravko Prhat
11. Sandi Radola
12. Andrej Kancelar
13. Bruno Kožljan
14. Gvido Babić
15. Maksimilijan Rojnić
16. Mario Kožljan¹¹⁷

Godine 2004. Trka na prstenac bila je održana 17. kolovoza, a iste je godine obnovljena štala na Mrzlici, kao i njezini vanjski boksovi te je nastavljeno održavanje Turističkih trka. U Trci su sudjelovali:

1. Danijel Učkar – slavodobitnik s 5,5 pnti
2. Kristijan Kancelar
3. Maksimilijan Rojnić
4. Marko Vale
5. Samuel Štoković
6. Zdravko Prhat
7. Goran Špada
8. Petar Benčić
9. Marino Broskovar
10. Roberto Koroman
11. Sanci Radola
12. Andrej Kancelar
13. Bruno Kožljan
14. Gvido Babić
15. Mauricio Učkar
16. Silvio Učkar¹¹⁸

¹¹⁷ Isto, str. 175.-176.

¹¹⁸ Isto, str. 176.-177.

Na 30. obljetnicu obnovljene Trke na prstenac bilo je vrlo kišovito vrijeme. Unatoč tome, trka je održana pred više od 3.000 posjetitelja. Glavni je gost Trke bio izaslanik predsjednika Republike Hrvatske mr. Borislav Vučković. U Trci su sudjelovali sljedeći konjanici:

1. Mario Učkar – slavodobitnik s 5 punti
2. Kristijan Kancelar
3. Maksimilijan Rojnić
4. Marko Vale
5. Samuel Štoković
6. Milio Grabrović
7. Goran Špada
8. Petar Benčić
9. Marino Broskvar
10. Danijel Učkar
11. Sandi Randola
12. Andrej Kancelar
13. Bruno Kožljan
14. Gvido Bavić
15. Mauricio Učkar
16. Silvio Učkar¹¹⁹

¹¹⁹ Isto, str. 177.

6. SINERGIJA KULTURE I TURIZMA U TRCI NA PRSTENAC

Trka na prstenac je u Barbanu postala važan dio njegovih stanovnika, a inicirala je mnoge i kulturne programe. Zahvaljujući Trci na prstenac organizirale su se brojne kazališne predstave, mnogi su se prostori promovirali u izložbene salone gdje su s velikim uspjehom izlagali brojni umjetnici. Osim toga, Barban je ugostio mnoge umjetnike iz svih krajeva Hrvatske na koncertima ozbiljne glazbe u župnoj crkvi. Nadalje, u sportskom je dijelu afirmirala natjecanje lovaca, to jest strijelaca na noćnom gađanju glinenih golubova. Neizostavni su i nogometni i kartaški turniri, stare pučke igre kao što su potezanje konopa i pljočkanje, te sportski program za najmlađe. Zahvaljujući Trci na prstenac barbanskim ulicama i trgovima u to vrijeme prolazi limeni orkestar i mažoretkinje iz Istarske i Primorsko-goranske županije. Ponekad, publiku zabavljaju i kastavski zvončari, a neizostavan je i vatromet.¹²⁰

Sve veće zanimanje turističkog gospodarstva za Trku na prstenac obogatilo je turističku ponudu. Društvo „Trka na prstenac“ u suradnji s vodećim turističkim agencijama u Istri, Istarskom županijom i Općinom Barban od početka srpnja do kraja rujna 2003. uvrstilo je barbansku vitešku manifestaciju u turistički kalendar. Ideja toga je da se turistima koji ljetuju u Barbanu jednom tjedno predstavi Trka na prstenac, uz bogatu gastronomsku ponudu, folklor i prezentaciju izvornog istarskog suvenira.¹²¹

6.1. Gostovanja Trke na prstenac

Dakle, Trka na prstenac uspjela se revalorizirati te pomoći turističkom gospodarstvu Istarske županije. Gostovanjima u većim turističkim središtima Trka na prstenac pridonosi cjelokupnom turizmu Republike Hrvatske. Trka na prstenac je 1996., obilježavajući svoju 300. Obljetnicu, gostovala u Puli. Umag, Poreč i Rovinj bili su domaćini trke 1998. Time je trka potvrdila svoj status kulturno-povijesne i turističke atrakcije. Također, gostovala je i u Vodnjanu 2002. Ipak jedinstven doživljaj, onaj istinski, može se doživjeti samo u Barbanu.¹²²

¹²⁰ Branko Blažina, Trka na prstenac za sva vremena, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 50.

¹²¹ Branko Blažina, Turistički pogodak u sridu, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 117.

¹²² Branko Blažina, Trka na prstenac za sva vremena, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. Branko Blažina, Trka na prstenac za sva vremena, u: Blažina, Branko (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 51.

Pula je bila među prvim istarskim gradovima koji su na svojim ulicama ugostili barbanske konjanike. To se dogodilo kada je Trka slavila svoju 300. obljetnicu, 1996. U sklopu projekta pod nazivom „Tristo let Barbana – Puli za tri milijare let“ dvjestotinjak metara duga povorka, sastavljena od oko 150 sudionika, kretala se pulskim ulicama. Dolaskom svečane povorke na Forum započeo je ceremonijalni dio kojim Trka, to jest Barban, uspostavlja trajnu suradnju s Gradom Pulom.¹²³

Natjecatelji Trke na prstenac često su bili sudionici na svečanom postrojavanju u Medvedgradu, u povodu Dana državnosti Republike Hrvatske. Kao jedna od 15 povijesnih postrojbi iz cijele Hrvatske natjecatelji iz Barbana su na Oltaru domovine predstavljali Istarsku županiju 1996. i 1997.¹²⁴

Umag je u kolovozu 1998., za vrijeme devetog Otvorenog prvenstva Hrvatske u tenisu, bio domaćin i Trke na prstenac. Nadalje i Poreč je bio domaćin Trke na prstenac. Trka je bila otkriće, doživljaj koji se pamti i s nestrpljenjem ponovno priželjkuje. Rovinj je također bio domaćin Trke na prstenac, kao i Vodnjan koji je bio njezin domaćin 2002.¹²⁵

Kao demonstratori viteškog jahanja, članovi Društva „Trka na prstenac“ sudjelovali su 2004. na Brijunima za vrijeme održavanja Prvog Brioni Polo Klasika, konjičkog sporta koji se tada na brijunsko područje vratio nakon stanke od gotovo 70 godina. S barbanskim se konjanicima, to jest natjecateljima, razmatralo nastavak njihova sudjelovanja u projektu povratka pola na ove prostore te je na taj način otvorena mogućnost uključivanja Barbanaca u nove konjičke aktivnosti, u skladu s Trkom na prstenac i njezinim ugledom u svijetu konjarstva.¹²⁶

6.2. Centar za posjetitelje – MMC Barban

Centar za posjetitelje MMC Barban prostor je u kojemu posjetitelji mogu doživjeti Trku na prstenac bilo koji dan u godini, a ne samo za vrijeme trajanja prave Trke. Centar za posjetitelje nalazi se u centru Barbana, u zgradi stare gradske lože na trgu. Zamišljen

¹²³ Branko Blažina, Turistički pogodak u sridu, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 109.

¹²⁴ Branko Blažina, Plemeniti ljepotan, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 147.

¹²⁵ Isto, str. 109.-115.

¹²⁶ Isto, str. 147.

je kao multimedijalni prostor gdje će se ispričati povijest mjesta, njezinih spomenika, kulture, običaja, narodne nošnje, uz naglasak na opis Trke na prstenac te niza pojedinosti vezanih uz njezino odvijanje i povijest.¹²⁷

Slika 10. Hodnik u Centru za posjetitelje

(Izvor: <https://tz-barban.hr/centar-za-posjetitelje-mmc-barban/>, 10. kolovoza 2020.)

Prostor Centra je podijeljen u nekoliko dijelova. U prizemlju je ulaz u Centar, gdje su ulazna vrata dizajnirana u skladu s Trkom te sadrže njezine zaštitne simbole. Također, u prizemlju je i info pult, ured Turističke zajednice i suvenirnica. Nadalje, prvi kat Centra osmišljen je kroz nekoliko cjelina, od kojih je prvi hodnik koji je osmišljen na način da asocira na trkaću stazu artikuliranu obručima, to jest prstenovima popraćenim svjetlosnim i zvučnim efektima. Kroz cijeli hodnik posjetitelje prati zvuk atmosfere stvarne trke, odnosno konjanika u galopu prema cilju. Na taj način omogućuje se posjetitelju uvid u doživljaj i iskustvo sudjelovanja u Trci. Hodnikom se dolazi do manje dvorane u kojoj se kroz povijest prezentira Trka na prstenac, kao i njezini sudionici, uz eksponate vitice i koplja posloženih oko nje u središtu prostorije, tradicionalne narodne

¹²⁷ Turistička zajednica Općine Barban, *Centar za posjetitelje – MMC Barban*, <https://tz-barban.hr/centar-za-posjetitelje-mmc-barban/>, 15. kolovoza 2020.

nošnje te ostalih rekvizita. Iz manje dvorane dolazi se u kružnu dvoranu s audio i video prezentacijama koje dočaravaju povijest Barbana i same Trke na prstenac, s osvrtom na najpoznatije osobe iz povijesti i zanimljivosti iz njihova života. Posljednja je velika prezentacijska dvorana, koja je predviđena za okupljanje većeg broja ljudi. U njoj se odvijaju kratke i interaktivne edukacije za skupine gostiju, na teme vezane za Trku i povijesno važne osobe, zanimljivosti, kao i pojedina razdoblja u povijesti Općine i središnje Istre. Uz edukativne filmove, posebnost Centra za posjetitelje predstavlja virtualna stvarnost, gdje posjetitelji mogu staviti na glavu 3D naočale, uzeti koplje u ruke i iskušati se u gađanju prstenca, baš kao na Trci. Trk traje maksimalno 12 sekundi, nakon čega se konjanik zaustavlja, okreće i donosi koplje s prstencom pred Časni sud da mu potvrdi pogodak. Pogodak u sridu prstenca obješena na užetu donosi tri punta, iznad sredine dva, ispod jedan, a u otvore smještene lijevo i desno donosi po pola boda.

6.3. Trka na prstenac kao inspiracija brojnih radova

Trka na prstenac spominje se u mnogim književnim radovima, ali je i inspiracija brojnim slikarima, kiparima i drugim vrstama umjetnika. Jedna od najpoznatijih skulptura je ona „Prstenac“, autora Josipa Diminića. Osim toga, poznata je i novela „Misal od Barbana ka mi prihodi“ autora Daniela Načinovića.¹²⁸

U nastavku je iznesena pjesma Ive Siljana, „Prstenac“:

„Mala Fume, zajdi na brkune,
Sunce sviti, lipo vrime,
Ja san Tebe, Fume, doša viti,
Da ja vidin Tvoje lice
Ča se zjutra za me smije,
I na njemu zvizde dvi,
Volimo se, Fume, mi.
Doša san te u Barban zvati,
U Barban na Prstenac.

¹²⁸ Branko Blažina, Trka kao nadahnuće, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 183.-193.

Na Prstencu ja ću prvi biti,
A Ti ćeš mi, prvena, kruna sviti!
Garofulu mi hiti,
Ja ću Tebi granu rumenije,
Stavi je na prsa,
Da Ti za me srce grije.
Stavit ću ti prsten
I kolanu oko vrata,
Ti ćeš meni ljubav darovati,
Ja ću tebe svojom dragon zvati.
Doša san te u Barban zvati,
U Barban na Prstenac.
Na Prstencu ja ću prvi biti,
A Ti ćeš mi, prvena, kruna sviti!¹²⁹

Osim prethodno prikazanih djela, najnoviju inspiraciju u Trci na prstenac pronašao je i Branko Blažina, autor zbornika koji se najviše koristio za pisanje ovog diplomskog rada. Riječ je o romanu ljubavne tematike, „Otisci potkova. Životna trka na prstenac Nina z Barbana“, pisanim plemenitim stilom pisca vezanog za tradiciju i istarsko selo, koje opisuje bogatim rječnikom. Ovaj je roman predstavljen u dvorištu Župne crkve svetog Nikole, a prije predstavljanja romana bio je prikazan film „30 sekundi“ čija su tema konjanici Trke na prstenac.¹³⁰

¹²⁹ Ive Siljan, Prstenac, u: Branko Blažina (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 185.

¹³⁰ Vodnjanski.info, *Roman „Otisci potkova“*, <https://www.vodnjanski.info/roman-otisci-potkova/>, 23. kolovoza 2020.

ZAKLJUČAK

Općina Barban graniči s općinama Pićan, Sveta Nedelja, Raša, Marčana, Svetvinčenat, Žminj te Gračišće. Prema posljednjem popisu stanovništva Republike Hrvatske provedenom 2011., u Općini Barban ima ukupno 2.721 stanovnik. Ima 74 naselja, sela i zaseoka, a jedno naselja je i Barban. Barban je smješten uz glavnu cestovnu prometnicu Pula-Rijeka na brežuljku iznad doline rijeke Raše, 26 kilometara sjeveroistočno od Pule. Prema popisu stanovništva iz 2011. Barban ima 221 stanovnika.

Povijest Barbanštine može se pratiti kronološkim slijedom od neolitika, preko eneolitika, brončanog doba do kraja željeznog doba, to jest rimskog osvajanja. Barban se u povijesti prvi put spominje 740., što dokazuju spisi čiju je pouzdanost teško objektivno procijeniti. Barban je zbog svoje bogate prošlosti tijekom povijesti privlačio mnoge znanstvenike koji su se bavili izvorima sačuvanim u arhivima barbanske općine, a najznačajniji su svakako Pietro Kandler i Josip A. Batel. Pietro Kandler objavljivao je povijesnu građu, dokumente i isprave koji se svojim sadržajem odnose na Barban i njegovo područje. Osim njega, takvim radom istaknuo se i Josip Antun Batel, koji je bio načelnik barbanske općine koji je svojevremeno, u tada još postojećem arhivu barbanske općine, odabirao i prepisivao najznačajnije dokumente iz prošlosti Barbana, a neke od njih je i objavio. Barbansko-rakljsko područje do sada su proučavali mnogi drugi stručnjaci kao što su Camillo De Franceschi, Blanka Vučetić, Mirko Zjačić, Mijo Mirković, Danilo Klen, Dragutin Nežić, Marijan Bartolić, Ivan Grah te Miroslav Bertoša. Posljednjih petnaestak godina ovim se područjem intenzivno bavi Slaven Beroša.

Javna nadmetanja i natjecanja u snazi i raznim vještinama često su se spominjala tijekom povijesti. Odvijala su se u raznim prilikama, kod svih naroda, a najčešće prilikom svečanosti kada se okupljao velik broj ljudi. Tijekom povijesti, plemenito viteštvo iskrivilo se u gladijatorstvo, plemenitost u grubost i krvoločnost, a neke su se jedinstvene karakteristike onih grčkih viteških igara pretočile u današnje sportske discipline. Osim toga, mnogo je onih igara zabavnog karaktera koje su izumrle ili se tek provode kod nekolicine ljudi. Nasuprot tome, neke se od starijih igara revitaliziraju.

Trku na prstenac su donijeli europski vitezovi nakon Prvog križarskog rata 1099. Oni su tu ratnu vještinu vidjeli od svojih neprijatelja, saracenskih konjanika, koji su u jakom

galopu pokušavali vrhom isukane sablje nataknuti prsten koji je visio na konopcu. Ta se viteška igra vrlo brzo proširila Sredozemljem, iako je njezine naznake bilo i u nadmetanjima aragonskih plemića s Maorima. Kako je negdje bilo uobičajeno održavati nadmetanja u vještini i snazi za vrijeme velikih narodnih okupljanja ili povodom nekih svečanosti, tako je i u Istri bilo uobičajeno da se neka viteška natjecanja održavaju u vrijeme i na mjestu velikih sajмова i prošnja. Sajmovi su se pojavljivali periodično, a natjecanja na njima nisu imala preveliku važnost. Također, o mnogima nema pisanih dokaza te je iz tog razloga i spomen na igre i natjecanja izbljeda i nestala, posebice nakon ratnih razdoblja, bolesti ljudi i pošasti stoke, kada su se nasilno prekinule prometne veze, slobodna razmjena dobara i okupljanje naroda.

Od svih natjecanja, najslikovitija i najinteresantnija bila je Trka na prstenac. Ona je zahtijevala znatnu izvježbanost i vještinu, ne samo u gađanju, već i u jahanju na konjima. Ona se u Istri priređivala na više mjesta. Na žalost, o tome nema točnih podataka, a još se manje o njoj zna jer je ona u Istri nestala, vjerojatno u vrijeme propasti Mletačke Republike krajem 18. stoljeća, to jest u razdoblju ratova koji su iza toga slijedili. Trka na prstenac, ili „alka“ prema turskom nazivu željeznog koluta u koji se gađa prilikom te igre, izvodila se ne samo u Istri već i u susjednoj Italiji, pa nije isključeno da je upravo odande prenesena. Trke na prstenac bile su vrlo raširene i u gradovima Dalmacije, gdje su se održale dulje nego u Istri.

Pravila za Trku na prstenac nisu bila svugdje jednaka, ali ipak, bila su vrlo slična. Osim pravila, razlika je postojala i u kolutima, to jest prstencima. Ipak, neke bitne značajke bile su iste na svim trkama na prstenac. U trci može sudjelovati samo konjanik koji je opremljen kao ratnik, vojnik ili vitez. Njegova oprema i oprema konja moraju biti potpune za vrijeme cijelog trajanja trke. Gađanje u prstenac vrši se kopljem u punom trku, galopu konja. Svaki se natjecatelj mora nakon svake trke, ako je postigao neki pogodak, vratiti pred suca i pokazati svoj uspjeh. Opće pravilo trke na prstenac da natjecatelj koji želi sudjelovati na trci, kao i njegov konj, moraju biti opremljeni u potpunosti, ograničavalo je broj sudionika u natjecanjima

Osim pravila trke, sačuvani su i izvori koji prikazuju i sudionike trka, i to u Barbanu za neke trke između 1696. i 1703., a u Savičenti za trku iz 1713. O postojanju trke na prstenac u Savičenti obavještena je javnost tijekom 19. stoljeća dva puta, a dokument koji sadrži te podatke objavljen je u cijelosti. Iz njega je vidljivo da se u Savičenti na

blagdan Ivana Krstitelja, odnosno 24. lipnja svake godine, održavalo proštenje na koje su dolazili ljudi iz svih krajeva Istre.

Raniji primjeri natjecanja u vrijeme slobodnih sajмова naveli su i kapetana u Barbanu da odredi da se prigodom sajma 10. lipnja 1696. održi Trka na prstenac i na taj način privuče što veći broj gledatelja. Da bi se to natjecanje moglo pravilno izvoditi te kako bi se spriječili eventualni neredi i svađe, kapetan je istoga dana kada se održava sajam proglasio javnim proglasom pravila za Trku na prstenac.

Svaki je natjecatelj u trci imao trokratnu traku, za što nema izvora u pravilima, već u dokazima o izvršenim trkama. Prstenac u Barbanu se razlikovao od onoga koji se danas upotrebljava u Sinjskoj alci. Barbanski prstenac sastojao se od dva željezna koncentrična prstena spojena unakrsno, tako da je unutarnji prsten stajao prazan po sredini. Na taj su način nastala četiri otvora između unutarnjeg i vanjskog prstena, jednake veličine. Kad je prstenac bio obješen na nategnutom užetu preko trkaće staze, smješten tako da je jedan otvor stajao okomito nad unutarnjim prstenom i drugi ispod njega. Jednaka dva otvora nalazila su se lijevo i desno od unutarnjeg prstena te je pogodak u sredinu donosio natjecatelju koji ga je pogodio tri boda, pogodak iznad sredine dva boda, ispod sredine jedan bod, a pogodci lijevo ili desno samo pola boda. Kao natjecatelji u Trci na prstenac sudjelovali su građani Labina, Vodnjana, Izole, Kopra i poneki došljak s mletačkog područja, uglavnom bogatiji i tek pokoji plemić. Moguće je da barbanska trka iz 1696. nije bila prva, odnosno da se to nadmetanje održavalo i ranije. Budući da su Sinjani za svoju Alku morali zatražiti i dobiti odobrenje od Mletačke Republike za organiziranje viteške trke, pretpostavlja se da u venecijanskim arhivima postoje i dokumenti kojima se odobrava održavanje barbanske Trke na prstenac.

Trka se odvija na pretposljednji vikend u kolovozu te predstavlja izvanredni događaj i ugođaj koji stvaraju konjanici, a otkako je obnovljena Trka na prstenac je prenošena u obitelji, s oca na sina. Što se tiče slavodobitnika Trke na prstenac, oni su se često ponavljali, kao i njezini konjanici, a zamjećuje se i da su u Trkama često sudjelovali članovi iste obitelji.

Prstenac su u prapočecima vjerojatno iskovali nepoznati barbanski kovači, a za obnovljenu trku bio je izgrađen od okruglog metalnog profila. Danas se on lijeva od posebne legure, koja je dovoljno čvrsta da pretrpi nalete koplja. Sastoji se od dva

koncentrična kruga, od kojeg je promjer vanjskog 110 milimetara, a promjer unutarnjeg „srida“ 32 milimetra. Prostor između ta dva kruga podijeljen je na četiri jednaka polja.

Glavno oružje natjecatelja je koplje, odnosno motka od sušenog smrekinog drveta sa željeznim šiljkom, svjetlosmeđe boje, promjera 30 milimetara, duga tri metra, s konusnim tuljkom na donjem dijelu u kojem je smješten olovni uteg za ravnotežu koplja težak oko 1,2 kilogram te jabuka za zaustavljanje pogođenog prstenca, to jest kugla na 80 centimetara od tuljka.

Konji su osedlani svjetlucavim engleskim sedlima, ispod kojih su jarkocrvene podsedlice, obrubljene zlatnim resama i izvezenim zlatnim prstencem na bokovima. Neki od njih imaju zaštitne povoje za zglobove, neki imaju mrežice za uši i preklope za oči, drugi imaju zvonca na kopitima, a neki imaju pletenice ispletene na grivama.

Jedna od najvažnijih sastavnica Trke na prstenac nošnja je njihovih natjecatelja. Znanje o muškoj narodnoj nošnji je relativno skromno, a dr. sc. Jelka Radauš Ribarić, koja je bila dugogodišnja ravnateljica Etnografskog muzeja u Zagrebu, najznačajnija je istraživačica tradicijske odjeće u Istri.

Trka na prstenac je u Barbanu postala važan dio njegovih stanovnika, a inicirala je mnoge i kulturne programe. Zahvaljujući Trci na prstenac organizirale su se brojne kazališne predstave, mnogi su se prostori promovirali u izložbene salone gdje su s velikim uspjehom izlagali brojni umjetnici. Dakle, Trka na prstenac uspjela se revalorizirati te pomoći turističkom gospodarstvu Istarske županije. Gostovanjima u većim turističkim središtima, Trka na prstenac pridonosi cjelokupnom turizmu Republike Hrvatske.

Centar za posjetitelje MMC Barban prostor je u kojemu posjetitelji mogu doživjeti Trku na prstenac bilo koji dan u godini, a ne samo za vrijeme trajanja prave Trke. Osim toga, Trka na prstenac spominje se u mnogim književnim radovima, ali je i inspiracija brojnim slikarima, kiparima i drugim vrstama umjetnika. Jedna od najpoznatijih skulptura je ona „Prstenac“, autora Josipa Diminića, poznata je i novela „Misal od Barbana ka mi prihodi“ autora Daniela Načinovića, a najnoviju inspiraciju u Trci na prstenac pronašao je i Branko Blažina. Riječ je o romanu ljubavne tematike, „Otisci potkova: Životna trka na prstenac Nina z Barbana“.

Trka na prstenac postala je dio ukupnih nastojanja u modernizaciji hrvatske turističke ponude koja svojim inovacijama i kvalitetom može opstati u vrhu europskog turizma.

LITERATURA

a) knjiga:

1. Bertoša, Miroslav, *Izazovi povijesnog zanata: lokalna povijest i sveopći modeli*, Izdanja Antibarbarus, Zagreb, 2002.
2. Bertoša, Slaven, *Barban i mletački Loredani*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2015.

b) radovi u zbornicima:

1. Bader, Andrej, Tajnoviti putovi viteštva, u: Blažina, Branko (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 34.-40.
2. Belamarić, Joško, Sinjska alka: Stoljetno viteško natjecanje u Cetinskoj krajini, u: Čaplar, Alan (ur.), *Blaga Hrvatske: neprocjenjiva prirodna i kulturna baština*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2013., str. 270.-275.
3. Blažina, Branko, Barban, u: Blažina, Branko (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 9.
4. Blažina, Branko, Općina Barban, u: Blažina, Branko (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 6.
5. Blažina, Branko, Plemeniti ljepotan, u: Blažina, Branko (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 140.-147.
6. Blažina, Branko, Trka kao nadahnuće, u: Blažina, Branko (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 180.-201.
7. Blažina, Branko, Trka na prstenac za sva vremena, u: Blažina, Branko (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 46.-51.
8. Blažina, Branko, Turistički pogodak u sridu, u: Blažina, Branko (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 108.-117.
9. Branko Blažina, Iz obiteljskog albuma, u: Blažina, Branko (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 120.-123.
10. Buršić-Matijašić, Klara i Matijašić, Robert, Barban i Barbanština kroz povijest, u: Blažina, Branko (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 17.-31.
11. Kancelar, Stanko, Od trke do trke, u: Blažina, Branko (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 150.-177.

12. Kancelar, Stanko, Svečana povorka – sjajna oprema – junačka srca, u: Blažina, Branko (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 54.-59.
13. Klen, Danilo, Iz prošlosti naroda Barbanštine, u: Kalčić, Mario (ur.), *Barban i Barbanština*, Izdavačka zajednica Čakavskog sabora, Pula, 1976., str. 99.-110.
14. Klen, Danilo, Viteška natjecanja i trke na prstenac u Istri, u: Kalčić, Mario (ur.), *Barban i Barbanština*, Izdavačka zajednica Čakavskog sabora, Pula, 1976., str. 183.- 196.
15. Koroman, Boris, Nošnja, u: Blažina, Branko (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 126.-137.
16. Mikolić, Mario, Iz povijesti NOP-a na Barbanštini, u: Kalčić, Mario (ur.), *Barban i Barbanština*, Izdavačka zajednica Čakavskog sabora, Pula, 1976., 29.-45.
17. Siljan, Ive, Prstenac, u: Blažina, Branko (ur.), *Prstenac*, Društvo „Trka na prstenac“, Barban, 2006., str. 185.

c) članak:

1. Komšo, Darko, Pećine Istre – mjesto življenja od prapovijesti do srednjeg vijeka, *Histria Antiqua*, 11/2003, Pula, 2003., str. 41.-54.

d) internetski izvori:

1. Državni zavod za statistiku, *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011.: Stanovništvo prema spolu i starosti*, <https://www.dzs.hr/>, 10. kolovoza 2020.
2. Turistička zajednica Općine Barban, Barban, <https://tz-barban.hr/barban-2/>, 10. kolovoza 2020.
3. Turistička zajednica Općine Barban, *Centar za posjetitelje – MMC Barban*, <https://tz-barban.hr/centar-za-posjetitelje-mmc-barban/>, 15. kolovoza 2020.
4. Vodnjanski.info, *Roman „Otisci potkova“*, <https://www.vodnjanski.info/roman-otisci-potkova/>, 23. kolovoza 2020.
5. Giostra: Porečki povijesni festival, *O nama*, <http://giostra.info/o-nama/>, 20. kolovoza 2020.

POPIS PRILOGA

Slika 1. Prikaz smrti Henrika II. nastale u dvoboju	11
Slika 2. Konjanici Sinjske alke u prošlosti	18
Slika 3. Prikaz bodovanja u Trci na prstenac.....	22
Slika 4. Trka na prstenac 1976.....	30
Slika 5. Program ovogodišnje Trke na prstenac	31
Slika 6. Nosači prstenca	32
Slika 7. Pogodak u sridu	33
Slika 8. Koplja izložena u Centru za posjetitelje	34
Slika 9. Razne pasmine konja na Trci na prstenac.....	37
Slika 10. Hodnik u Centru za posjetitelje	61

SAŽETAK

Općina Barban proteže se na gotovo 100 metara kvadratnih i graniči s mnogim drugim općinama. Barban je naselje u istoimenoj Općini, smješteno na povoljnom položaju, na brežuljku iznad doline rijeke Raše, nadomak Pule. Danas, Barban ima 221 stanovnika. Povoljan položaj i povoljni uvjeti za život razlog su tomu da se povijest Barbanštine može pratiti kronološkim slijedom od neolitika, preko eneolitika, brončanog doba do kraja željeznog doba, to jest rimskog osvajanja, za što postoje dokazi i spomeni. Barban se u povijesti prvi put spominje 740., što dokazuju spisi čiju je pouzdanost teško objektivno procijeniti. Riječ je o crkvenoj ispravi napisanoj povodom osnutka Župe Barban, po kojoj je župi bio dodijeljen benediktinski samostan posvećen Svetom Trojstvu, poznat kao sveta Nedjelja na Labinštini. Barbanom i Barbanštinom je tijekom povijesti vladalo mnogo vladara, te su svi oni ostavili određen utjecaj koji je vidljiv i danas. Najveći utjecaj, odnosno najvažnija ostavština prijašnjih vladavina u Barbanu je Trka na prstenac. Iako za Trku na prstenac postoje razni izvori i razne teorije, poznato je da su je u Europu donijeli europski vitezovi nakon Prvog križarskog rata 1099., a oni su tu ratnu vještinu vidjeli od svojih neprijatelja, saracenskih konjanika. Kasnije, ona se spominje u mnogim gradovima diljem današnje Republike Hrvatske, a o njezinoj pojavi u Barbanu svjedoče dokazi iz 1696. Trka na prstenac u Barbanu razlikuje se od svih po svojim pravilima, ali i po samom prstencu i bodovanju pogodaka. Pogodak u polje iznad sride donosi dva punta, polje ispod sride jedan punat, a pogodak u lijevo ili desno od sride donosi pola punta. Pogodak u sridu, najvažniji pogodak, donosi tri punta. Moguće je da barbanska trka iz 1696. nije bila prva, odnosno da se to nadmetanje održavalo i ranije. Trka se odvija na pretposljednji vikend u kolovozu te predstavlja izvanredni događaj i ugođaj koji stvaraju konjanici. Program Trke na prstenac započinje u petak kada se podizanjem zastave najavljuju trodnevne svečanosti. U subotu se, zatim odvija Trka za viticu, a u nedjelju se održava ona najvažnija, Trka na prstenac.

Ključne riječi: Barban, Barbanština, Trka na prstenac, prstenac, punat, Trka za viticu

SUMMARY

Barban Municipality stretches to almost 100 square meters and borders many other municipalities. Barban is a village in Barban Municipality, situated in a favourable position, on a hill above the valley of the River Raša, near town Pula. Today, Barban has 221 inhabitants. Favourable position and living conditions are the reason that the history of Barban can be traced by a chronological order from the Neolithic, through the Eneolithic, bronze age to the end of the Iron Age, more exactly the Roman conquest, for which there exist evidences and recollections. Barban was first mentioned in 740, what has been evidenced by the files whose reliability is difficult to assess objectively. It is a church document written on the occasion of the establishment of the Barban Parish, after which a Benedictine monastery dedicated to the Holy Trinity, known as „Sveta Nedjelja“ in Labin, was assigned to the parish. Barban and its area have been ruled by many rulers throughout history, and they have all left a certain influence which is visible even today. The greatest influence, more exactly the most important legacy of previous reign in Barban is the Race of the Ring. Although, there are various sources and various theories for the Race of the Ring, it is known that it was brought to Europe by the European Knights after the first crusade in 1099, and they familiarized the war skill from their enemies, the Saracen Horsemen. Later, it is mentioned in many cities throughout today's Republic of Croatia, and the evidences from 1696 testified its appearance in Barban. The Race of the Ring in Barban is different from all the other games according to its rules, but also according to the ring and hit evaluation. A hit into the field above the middle part brings two points, the field above the middle part brings one point, a hit into the left or right side from the middle part brings half a point. A hit into the middle part, as the most important one, brings three points. It is possible that the Barban race from 1696 was not the first one, more exactly that the competition had been held before. The race takes place at the penultimate weekend in August and represents an extraordinary event and atmosphere created by the horsemen. The Race of the Ring show begins on Friday when three day festivities are announced by raising the flag. On Saturday, „Vitica“ Race takes the place, and on Sunday the most important one, The Race of the Ring.

Keywords: Barban, the area of Barban, The Race of the Ring, point, „Vitica“ Race

Neovjereni prijevod s hrvatskog na engleski jezik: Neda Vošten, stalni sudski tumač za engleski jezik – Šandaljska ulica 5a, 52100, Pula, Hrvatska